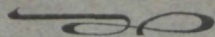

Eesti laste

Aabits.

Hulga piltidega, lugemise ja kirjutamise harjutustega.

Kodu ja kooli jaoks

kõrre seadimud

E. Peterson.

B1198
4971

{ E. Peterson. }

Gesti laste Aabits.

Kodu ja kooli jaoks.

Tallinnas, 1907.

Trükitud W. Ehrenpreis'i trükitojas, Tallinnas.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

43990

Aabitse tarvitajale.

Wäga tihti näeme meie laste juures seda, et nad küll warsti loewad, aga selle juures ka kõige lihtsamaid sõnu õieti kirjutada ei oska. Tuleb ette, et ka kolmanda talwe koolilapsed wäga karmesti loewad, aga lõpmata halvasti kirjutawad.

See õige-kirja mitte-oskamine tuleb just esialgusest lugemise õpetamisest, kus juures kirjutamise peale wäga wähe, ehk mitte sugugi, rõhku ei panda. Seda wiga võib parandada, kui lugema-õpetaja wähedegi järjekindlalt edasi läheb, ja kui õperaamat tarwituje ja nõuete järele kofku on seatud.

Selle aabitse siht on last mitte üksnes lugema, waid ühes sellega ka kirjutama ja aruajamisega Eesti keele praeguse kirjawiisi peale waatama õpetada. Sellepärast on esialgustesse lugemise tähtsidesse ainult niisugused sõnad ja laused wõetud, mis kerged lugeda ja lihtsad kirjutada on. Pärast poole tulewad aga järk-järgult niisugused sõnad, kus healikute kõwadused jne. ette tulewad. Et selle läbi laused wahel nagu karmitud paistawad olewat, on puudus, aga raske oli sellest takistusest üle saada, kui järjekindlalt kinni tuleb pidada. Peale selle olen wäikesed ja juured tähed korraka läbi läinud, mis küll esialgset õppimist wähe raskendab, aga sellel on see kasu, et laps kohe alguses tähtede wäikesi ja juuri piltisid tundma õpib ja neid lugedes ja kirjutades õieti tarwitama hakkab. Suureks raskuseks ei wõi see selle raamatu tarwitamise juures mitte saada, sest et siin tähed wäga pikalt läbi wõetakse. Lugemise- ja kirjutamise-harjutusi on nii rikkalikult antud, et laps

tähtede mõlemad kujud täiesti kindlasti kätte võib saada. Kää-
kirja õppimise tarvis olen aabitja hõlmele iga paragrahvi jaoks
harjutused pannud, mida enne uue tähe kirjutamist tuleb har-
jutada. Nõnda viisi pikalt ja kindlalt õppides saab laps nii
kaugemale viidud, et ta soovitatavale kaugusele jõuab, ja niihästi
õppija, kui ka õpetaja, näeb oma tööst kasu. Ja see just on
tähtjas. Seda filmas pidades võib jeda aabitjat ka koolis
esimese talve lugemise- raamatuna tarvitada.

Raamatu pildid on enamasti kõik uued.

Kää- kirja eestkirjad on kunst- ilukirjutaja hra E. W.
Treumanni valmistatud.

Aabitja tarvitamise juures oleks järgmist nimetada:

- 1) Õpeta last healikut sõna jeeft dieti kuulma.
- 2) Igat tähte ja tükki last kirjutada ja kirjuta-
tult lugeda, nii et laps mitte üksnes aabitjast ei loe, vaid
ka oma kirjutatud raamatut.
- 3) Õige- kirja harjutused tulevad ära kirjutada ja pärast
jeda lugeda.
- 4) On sõnal oma iseäraldus kirjutamises, siis tuleks
jeda ka nimetada.
- 5) Mine lapse jõu järele ja ära rutta! On üks tükk
liiga suur, siis võta vähem, kas või rea kaupa!
- 6) Pärast lugemist võiks tükki lapsele ka ette ütelda,
kui laps kirjutamises nii kaugel peaks olema.

Tahab aga õpetaja kirjaharjutused wälja jätta, siis tuleb-
siwad nad pärast poole ometi läbi võtta, jett ilma kohaliste
harjutusteta ei saa õiget- kirja kätte.

E. Peterson.

18, 32, " " "

34, 48, D C

Aa, Bb, Dd, Ee,

Gg, Hh, Ii,

Jj, Kk, Ll, Mm,

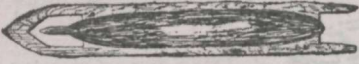
Nn, Oo, Pp,

Rr, Ss, Tt,

Uu, Vv, A a.

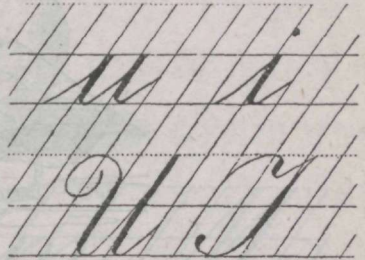
Ö ö Ü ü

§ 1.

u i

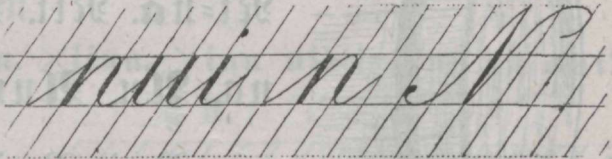
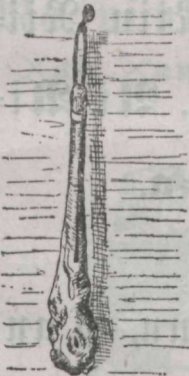
u i

u i
u i

U u U u U i u U U i u i.

§ 2.

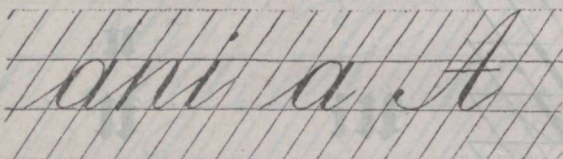
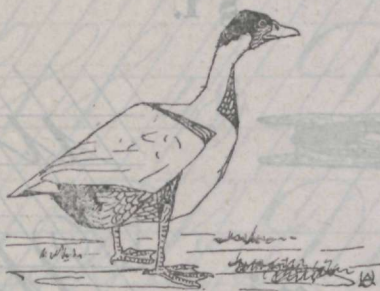

n i.
n i. n

U i. U i. U = n i. U = n u. U i = n u.

U x i. x i n u. x n i. U i x n x.

§ 3. *)

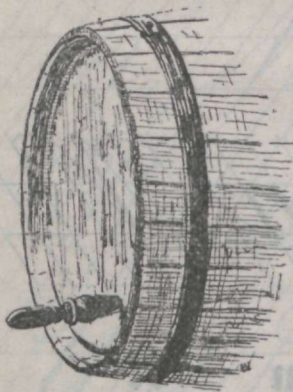

a ni.

n ni.

a

n

Na n. N=ni. N=nu.

Ni=na. Nii. Niin. Nii=

na. Nu. Nun. Ni. Ni=

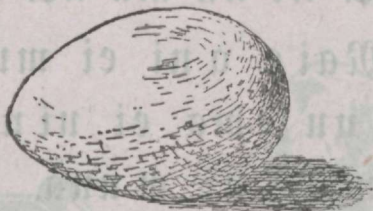
nu. Nui. Nui=a.

Nu nina. Niu nui. Niuu, Nuu!

×¹ni. ×nu. N×i. Nin×. ×inu.

*) Bitalt kuuldam „a“ kirjutatakse kahe aa-ga. Teist täishealikut esimese järele ei kirjutata ialgi kahefordjelt. Seda tuleb ka teiste täishealikute õppimise juures nimetada.

§ 4.

muna m M

m u n a m M.
M u n a m M.

Mi=na. Mii=na. Mi=nu. Mu=na.
Mi=mi. Maa. Nuun. Nam. Mi=man.
Ma. Maa.

Minu ani. Miina ani muna.
Mina nuuman ani. Ninn, Mai!
Ma uinun.

×ai. ×una. ×iina. ×inu ni×i. Nun×a ani!

§ 5.

ema e E

e m a e E
E m a e E

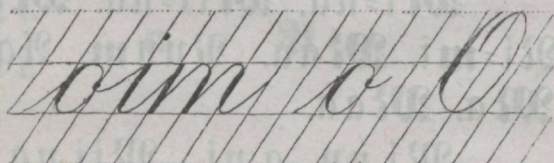
Ei. Ei=ne.
Ei=e. Mei=e. E=ma.

S=ni=me=ne. Ai=nu=ma=ne. Rei=u.

Meie Maie ani ei mune enam
mune. Minu ema ei uinu. Ma ei
nuuma ani. Ani muna. Uue aami
aan. Ai, ai, ani! Ani, mine minema!

×ma. Inim×n×. M×i×. M×in.

§ 6.

o i m o S
S i m

Di. Dim. S=nu. S=ma=ne. Moon.
Noo=min. On.

Minu ema nimi on Mai. Sma
nimi ei unu. Meie neiu nimi on
Miina. Snu naine on Anu. Snu
on meie oma inime ne.

×ma. ×nu. ×n. M××n.

§ 7.

jaan

jaan

Saan

oinas

oinas

Dinas

j s S

j s S

Sui. Su=si. Sa=si. J=sa. A=si.
J=se. J=su. Si=su. Sai. Uus. Aas.
Mis. Di=nas. Sei=sus. Seis=ma.
Mees.

Mis susi suus, see susi sees. Jsa
on meie ainu mane mees. Susi asu=

mise ase on soo. Mis on sinu oma
nimi? Mis on sinu isa, sinu ema
nimi?

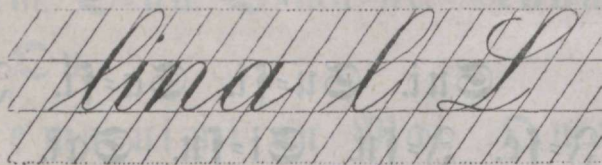
Meie isa sauna=mees on Siim.
Siim on minu ema onu. Siimu naise
nimi on Anu. Siimu saun on soe. Rai-
ne Anu on usin inimene.

Siimu sauna ees on meie isa uus
aas asumas.

U×in. ×u×i. I×a. Mee×. Rai×e.
Ge×. An×. Mi×.

§ 8.

lina

lina

l l

Paul. Peil. Pei=li. Ra=li. Re=li.
Li=na. Lii=na. Loom. Loos. Lai=ne

Kool. Sool. Sil=ma. E=la=ma. Mu=li=ma. Si=lu=ma. Soo=la=ma.

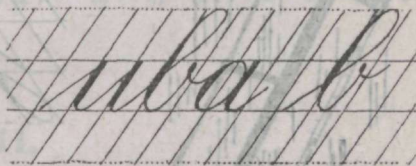
Viina, Viisa, Veili, Miili on neiu nimi. Lai laan on juu selu ase. Gesel on unine loom. Meie elame maal.

Minu elu.

Minul on isa, minul on ema. Mi=na elan maal. Maal on ilus elu. Meil on ani. Ani on ilus loom. Ani munes meie mune.

Rae× o× se×na see×. Vi×a on iin=me×e n×m×. Ge×el e× e×a me×e m×l. M×il ×n ilu× l×n×.

§ 9.

u b a b

U=ba. Lu=ba. Lu=bi. Sa=ba. Saa=bas. Vi=be. Vi=le. Ab=le. No=be. Saan. Saab. Voom. VooB.

Uba a sub ai as. Saanil on se ba,
loomal ja ba. Ema on isa abiline.
Mina loen mis libinal.

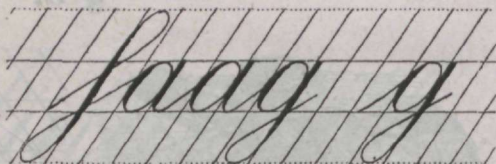
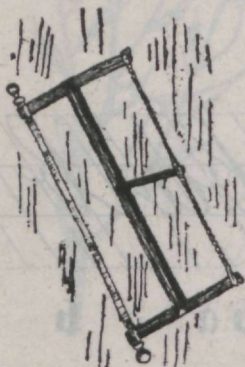
Minu ema.

Minul on ema. Minu ema nimi on
Liisa. Minu ema on usin inimene. Ema
on isa abi. Mina olen oma ema abiline.
Ma loen oma emale mis libinal!

Mis sul on? Mis on su ema nimi? Mis on ema
isale? Mis olen ma emale?

Lo×m ×u a×le. U×in o× no×e. Em×
o× i×a a×i. Is×a loe×. Si× el× m×ie
ma×l. Su×i on se×na se×s.

§ 10.

saag g

Saag. Siig. Voog. Su=ga. Si=ga.
Nu=ga. Ma=ge. Ma=gus. Lii=ge. Lee=gi.
Lui=ge. Lai=gu=li=ne. Jial=gi. Siis=gi.

Aaſa maa on lage. Me ſi on ma-
guſ. Minul ei o le nuga. Voog on maas.
E ma ſoeb li nu ſoaga. Suuga lau la me.

Aaſa l.

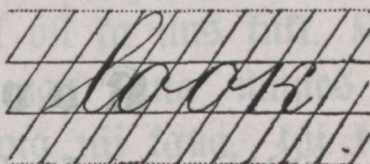

Meie ſauna ligi
oli iluſ lage aaſa maa.
Seal oli meil loog
maas. Sui iluſa il-
maga olin ma oma iſaga aaſal. Seal
liigub aaſa loo ſees imeline aſi! Mis
loom ſee oli? See imeline loom oli —
ſiil!

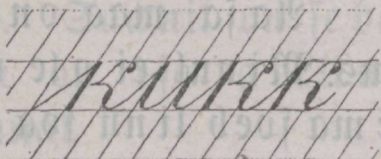
Mis oli ſauna ligi? Mis oli ſeal maas? Mil
olin ma aaſal? Mis ſeal liigub loo ſees? Mis loom ſee oli?

Si×a e×o×e ilu×loo×. Si×a on
lii×ab×e. S×ga ma×ab ma×s. Mi×
li×g, o×l×ig. D×ſu×u×i, ſi×s m×ne
ma×ama!

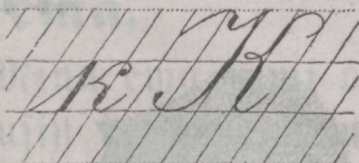
§ 11.

loof

kuff

k k

Loof. Luuf. Moff. Koff. Kuff.
Siff. Suff. Luff. Auf. Lauf. Ka-na.
Ka-la. Ka-be. Ka-bel. Kau-a. Koo-nal.
Koo-mal. J-me-lif. Loo-mu-lif.

Loog. Loof. Loff. Saag. Saaf.
Lang. Lauf. Siig. Liif. Siff. Mats.
Kats. Malt. Salt. Silt. Kolts.

Kuff lau lab, aga ka na siblib. Meie
loe me koo lis. Siig on ka la. Soff on
see ja ma, mis jiff. Silt on joo la = ka la.
Lau al on luff ees.

Koolis.

Mina olen foolis. Meie fool ei ole
kangel. Kooli-elu on ilus. Seal meie

loeme; seal meie laulame ka. Koolis
kuuleme meie, kus keegi loom elab, mis
imeline loom siil on. Koolis on fena elu.

Kus ma olen? Kus on kool? Misjugune on kooli
elu? Mis meie seal teeme? Mis meie seal kuuleme?
Misjugune elu on koolis?

Du× on lae sees. Du× on laua ees.
Doo× on aasal maas. Doo× seisab seinäl.
Si× magab. [Sii× on kala. Saa× jaeb.
Kaa-saa× oli ilus. Mis on lü×? Do×
kuulub kau×ele.

§ 12.

Zugemine.

I.

Meie onu-naisel Maalil oli ilus, fena
kana. Aga onu-naisel oli ka ilus kuff. Kuff
laulis, kana siblis; aga kana munes ka.
Onu-naisel oli see kana nii kana, kui kana
munes, siis saime meie kana omale.

Mis oli onu=naijel Maasil? Mis oli onu=naijel ka? Kes laulis, kes jiblis, aga kes munes? Kui kava oli kana onu=naijel? Kes sai siis kana omale?

II.

Onu enese nimi oli Saamuel. Onu elas meie jaamas. Saamuelil oli joff, aga ka siga. Joff elas jaama ees aia sees. Siga asus sealsamas, aia ligi. Kuff kanaga magas jaama sees, seal kus onu oma naijega. Saamuel oli usin inimene; niisamajugune oli ka onu=naine Maali.

Mis oli onu nimi? Kus elas onu? Mis oli onul? Kus elas joff, kus siga? Kus magas kuff kanaga? Misjugune inimene oli Saamuel? Misjugune oli onu=naine?

§ 13.

m a d u d

Ma=du. Ka=du. Sa=du. Mu=da. Ko=da.

Dad. Road. Soad. Saad. Ma-dis. Kodu-ne.

Ema, luba minul lugeda! Minul on isu lugeda. Kodus on ilus elada. Mida usinam oled, seda kaugemale saad. Ma-dis on inimese nimi. Madu elab maa sees.

K o d u.

Mina elan oma kodus. Kodus on kaunis elada. Seal on ka minu isa, ema. Ema lasab meid lugeda. Meie loeme isuga. Isa kuulab ka, kuidas meie loeme. On lugemine ladus on, siis kiidab isa meid.

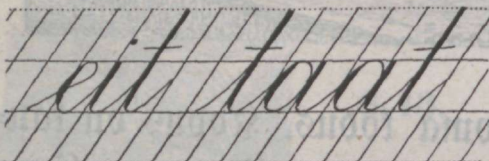
Kodus laudas on meie loomad, nagu: kusk kanadega, anid, sead. Ka muud loomad on seal. Need on meie kodu-loomad.

Kus ja elad? Kuidas on kodus elada? Kes on ka kodus? Mis teeb ema? Kes kiidab, kui lugemine ladus on?

Mis on kodus laudas? Mis loomad need on?

Ema ku^xus^xmeile ilusa^x une^x kune^x.
 Looma^x on lau^xas. Siia^x on ilusa^x kala^x.
 Iga mees kii^xab oma elu. Ko^xn looma^x on
 lamba^x, sea^x, kana^x, ani^x.

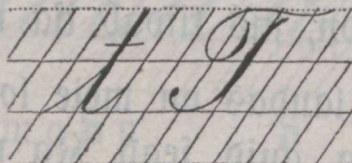
§ 14.

eit
 Eit

taat
 Taat

utt

t T

R i t s.*)

Git. Kleit. Nit.
 Riit. Root. Root.
 Taat. Tiit. Tuit.
 Tutt. Utt. Ritt. Rott.
 Dts. Luts. Mats.
 Rits. Malts. Silt.**)
 Selts.

§ 15.

M u t t.

Meie toa ees oli
 aed. Ma olin iſaga aias.
 Seal liigub maa. „Ena,
 ena!“ kiſendasin ma. Iſa aga lausub minule:
 „Tasa! ole ſa tasa!“ Nii ma ka olin.

Seal tuleb maa ſeeſt imelik loom lage-
 dale. Mul oli oi, oi, kui kole! Iſa aga lausub:
 „See loom ei tee ſinule midagi! See on kaſulik
 loom. — See on mutt. Tema elab maa ſees.
 Ta toit on ſeal maa-aluſed loomad, nagur: teod.
 Mutt toob meile tulu!“

Mis oli meie toa ees? Kes oli aias? Mis liigub
 ſeal? Kuidas ſa kiſendasid? Mis lausub iſa ſinule? Kui-
 das ſa olid? Mis tuleb ſeal lagedale? Kuidas ſul oli?
 Mis lausub iſa?

*) Tuleb tähendada, et peenendust „t“ healitus kirjast ei märgita.

**) Ka „l“ healitus ei märgita peenendust.

Kes see loom oli? Kus elab mutt? Mis on tema
toit? Mis toob meile mutt?

La× on aia jees. Lau× asub toas.
Lau× on looma elu-ase. Taa× on ini-
mene. Sii×i nii× on ilus. Mina ×ean
kuu× nu× laulu laul×a. U× on loom.
Mis sa too× aasale? ×oon leiba, siis
nii× e×eneb.

§ 16.

lamp

l a m p

toop

t o o p

kepp p P

k e p p

p

P

Lamp. Lomp. Romp. Toop. Roop.
 Kaap. Kapp. Seep. Sepp. Teeb. Toob.
 Toop. Tupp. Kaob. Kaup. Kupp. Keeb.
 Kepp. Piip. Papp. Kilp. Kulp. Pa da.
 Pi du. Pu di. Pu del. Pui-del. Pa-jun.
 Pael. Peal. Pil-bas. Sulps!

Pa da keeb tu lel. I jal on i lus kepp
 ja kaap. Pu deli sees pea me pii ma. Lepp
 on pui. Mi na o len o ma i ja, e ma laps.
 Silt on poe peal, pilt sei na peal. Kaup=
 mees e lab poo dis. Te ma kaup on mit=
 met felt si. Noal on tupp. Pii ma toop on
 laua peal.

P o o d.

Meie kodu ligidal on pood. Poe peal
 on silt. Sildi peal on kauba pildid. Sildi
 peal on ka poe nimi.

Poes elab kaupmees. Tema kaup on
 mitmet feltsi. Seal on temal juled, pliiatsid,
 plekk-toobid, klaas=pudelik, kausid, noad, jaed,
 lambid, piibud. Alna ligidal on soola=kott,
 silgu=aam, labidad, kaimis fogu padasid.

Poes on ka saia, leiba, piima.

Kus on pood? Kus on silt? Kus on kauba pildid?

Kes elab poes? Mis kaup on temal? Kus on soola=
 kott, silgud, labidad, fogu padasid? Mida on ka poest
 jaada?

Cit tee× omale ×iima ×udi. See×
 tee× ×esu ilusaks. Se× tao×. Pii× tee×

×ea uimaseks. ×ada kee× ×liida ×eal.
 Ka× on toas, kaa× aga peas. Kau× asub
 ×oes. Kaa×, kui suits! Su× on lana
 ×eal, kul× sees.

§ 17.

Pea meeles: „f“ „s“ taga, (ega ka ees), ei seisja
 b, d, g, aga p, t, k!*)

Mets. Met sad. Pits. Pit sid. Luts.
 Lut sud. Laps. Lap sed. Kap sas. Kops. Kop=
 sud. Tops. Top sid. Mats. Mat sud. Tits.
 Tit sud.

Kasti kaan. Gesti mees. Sina astud.
 Tema ostab. Lutsu kala. Soon tuksub. Pui
 ofjad. Kuuel on tas kud.

Kap sas asub aias. Kap sal on pea.
 Silgu kaste on soolane. Minul ei ole
 tas ku nuga. Patsi otjas on lindid. Siga
 tustib maad. Viisa tegi laud-linale uued
 ilusad pit sid. Kusti on lapse nimi. Gla=
 desgi ei unu ema-keel. Aga ta tuli siis gi.

K a p s a s.

Meie toa taga on aed.
 Seal asub kapsas. Kapsas
 on kasuline aia-taim. Ema
 toob aiast kapsa-pea. Kapsa=

*) Seda seadust tuleb lapsele kohe hakatujes selgeteks teha, kui mitte pä=
 rast poole kõwa ja pehme healitusega segadust ei taheta näha. Meie räägime
 „kasti“, kirjutame „kasti“, niisama räägime „müdsi“, kirjutame „mütsi.“ Viis lõpp
 „gi“ on aga igal pool „gi“.

peast feedab ta leent. Kapsa-leent on magus.

Kus on aid? Mis seal on? Mis taim on kapsas? Kes toob kapsa-pea aiaist? Mis ta feedab? Mis sugune on kapsa-leent?

Raxsed on lusxilised. Laasxud on maas. Pixsid on ilusax. Minu nimi on Kusxi. Kaxsas on aia-taim. Kaxs meest, neli naisx on kuus inimesx. Laxsud on meie maa kalad. Siil elab meie mexsas. Mis tuxsub sinu sees? Iganesxi ei unu mu meelesx mu isa, ema. Siisxi on laxsi, kes neid meeles ei pea!

§ 18.

re bane r R

re bane

r

R

Reim. Re-ba-ne. Ra-ba. Ra-da. Mu-ri. Ku-ri. Te-ra. Ke-ra. A-ru. Ma-ru. Ka-ru. Saar. Kaar. Suur. Puur. Kuur. Koor. Noor. Naa-mat. No-bert. Kroo-nu.

Kruus. Kriit. Kriips. Praad. Prunt. Prii.
Priius. Karf. Korf. Mart. Kaart. Kirp.
Sirts=sirr!

Minul on ilus pildi-raamat. Robert
on poisi nimi. Karu on suur metsja loom.
Kes laulab nii:

Sii di ke ra, niidi ke ra,

Sirts=sirr, sirts=sirr!

Sii di ke ra, niidi ke ra,

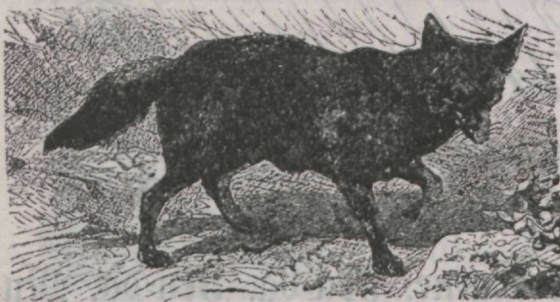
Sirts=sirr, sirts=sirr!

Kana elab kumris. Muri on kuri
koer. Kaar on aaja peal, kaart aga seina
peal. Kurf on aias peenra peal. Kurl
ei kumle.

§ 19.

R e b a n e.

Rebane elab metsas. Ta on mets-

loom. Suu-
ruse poolest on
ta kestmise
koera jarna-
ne. Sagedasti
tuleb ta metsja
pakkust lage-

dale meie tubade ligidale. Seal otsib ta
kamu, kui ka anisid. Rebane ei too inti-
mejale kasu.

a, aa.

A×l Xsub Xi×s. A×l×el×b tiigis. T×r on
toobi jees. Gesti-m× on minu iſ×m×. Xmi ees on Xn.
P×lu leib×, ſiis ſ×d. T×t ſuitſet×b. P×lu ſ×ged×stil

o, oo.

Kana t×b tulu. Piima t×p Xn laua peal. O×g
on aaja peal maas. T×li peal istume. Meſi on magus r×g.
A×ff on kauſi jees. Muti t×it on te×d. Puude f×red
on f×redad. Sui l×dus on ilus. Kaup aſub p×dis.
Kuri f×er uriſeb. Tema magab n×rinal.

§ 20.

Wari w W

war i w W

Laew. Kaew. Wari. Waew. Wai.
Waim. Waff. Waif. Wiw. Tiw. Tei-was.
Wei-wad. Wit-wad. Waen-la-ne. Kui-wa-ma.
Wol-de-mar.

Waga weri ei waſiſe. Wares waaf-
ſub. Weri on paſſem, kui weſi. Laiſa e lu
on wae wali ne. Warb la ne ſirt ſub. Kui wa
ſuwel on fa faewud kuiwad. Wee peal ſit-

guwad wened ja laewad. Reimuwa der re-
bane on kawal kana de waenlane.

ii, iii.

Þ×d kaswawad metfas. Þ×del on wee-riift. Þ×
del on aga s×re farwaga foer. Þr×dil on weimewaff. Wis
s×fi s×s, see s×fi sees. Þ×dest saab la×d×. Ra×d on
t×gewam, f×i l×. U× on sagedasti enam, f×i el×.

i, ii.

Wa×mul ei ole lu×d, ega l×fme×d. Þ×m on
parem, fu× w×n. Wes× l×gub. L×w tu×staf. La×s-
fus w×b w×letsufese. L×g e× ole ×alg× kasul×f.
Lapfed f×guwad f×ge peal.

§ 21.

Uni-waras.

Teise pere taadil, eidel oli kaks juurt ilu-
sat ani. Unid elasiwad neil fuuris. Nemad
wiisiwad anidele alati teri. Suwel tuli aga
wana kawal Reimuwa der rebane; tabas teise,
nimelt ilusama ani, wiis tema kaugele metša
oma lastele. Taat, eit oliwad juures mures.
Eit walas ka weel piaraid.

Wis oli teise pere eidel? Kus elasiwad anid? Mida
wiisiwad nad anidele? Kes tuli juwel? Wis ta tegi? Kes
sai ani omale? Kudas oliwad taat, eit? Wis tegi eit?

Þane „ani“ asemele „weis“, „kawal Reimuwa-
der rebane“ asemele „farn“, „fuuri“ asemele „aed“,
„terade“ asemele „leib“!

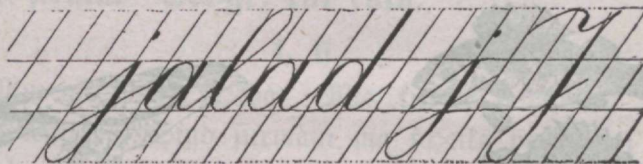
e, ee.

Talw× tooh r×d t×d× p×al×. S× on ilus,
kui m×i× armastuses ×lam×. Sum×l on w×t×d pruun-
gil. Kalad ×lamad w× s×s. La×w liigub m×r× p×al.

Muri on ko×ra nimi. M×i× Iša
×lab ta×was. N×d on k×nad
laps×d, k×s ×i riidl×. Mina
ol×n oma isa, Xma laps. Toast
pijut ×mal s×ijab laut. Mina
ol×n ×stlan×.

§ 22.

j al ad

S al ad

i S

Zal-ad. Ma-ja. Ra-ja. D-ja. Po-jad.
Zaan. Su-mal. Zee-jus. Too-ja. Wii-ja. Te-
gi-ja. Mi-ne-ja. Mi-ni-ja. Maa-li-ja. A-ja-ja.

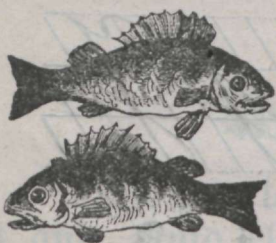
Su-mal on maa-ilma Loo-ja. Zee-jus on
Su-mala ainus poeg ja meie lunastaja.
Loomad ja inimesed joowad wett. Mina
joon ka. Lugeja on see, kes loeb; tuleja see,
kes tuleb. Mini-ja on poja naine. Kui ja
mineja oled, siis mine! Meie elame ma=

jas. Kiisu on maias loom. Mia sees on tei-
wad. Suwel tulewad soojad ajad. Oled ja
unine, siis on waja magada. Piiri peal on
waiad maa sees. Wiija on see, kes wiib.

i, j.

Kes on ma~~x~~as ma~~x~~as loom? A~~x~~ad muudawad
end~~x~~d ~~x~~a nendega ka ~~x~~n~~x~~mene. Talwets kaowad soo-
~~x~~ad a~~x~~ad. Kool~~x~~ m~~x~~ne~~x~~a on ~~x~~uba m~~x~~nemas, kes ta-
hab teda w~~x~~~~x~~a? ~~x~~aan on lapsje kool~~x~~=w~~x~~~~x~~~~x~~a. Poeg
~~x~~aak toob ~~x~~jale pea m~~x~~n~~x~~~~x~~a ko~~x~~u. Pa~~x~~u puust
wa~~x~~ad kaswawad maa sees. Wa~~x~~a laps kool~~x~~ w~~x~~~~x~~a.
Kar~~x~~ane on loomade metja=a~~x~~a~~x~~a. Keedu wil~~x~~a a~~x~~as
kaswawad ~~x~~uure-wil~~x~~ad. Xeejus elab taewas ~~x~~umala
oma ~~x~~ja ~~x~~uures.

§ 23.*)

Kalad.

Kull.

Kiisu ja pall.

Kaks kulli.

*) Soowida oleks, et õpetaja siin kohal lapsel, kui see võimalik on, kohe näitaks, 1) et „l“ healik Gesti keeles kergelt ja raskest on kuulda; 2) et meie teda kahel wiisil ülesse tähendame: a) ühefordjelt, kui ta täishealikute wahel kergelt, b) kahefordjelt, kui ta täishealikute wahel raskest kuulda on. 3) On raske „l“ umbhealiku ees, siis ei kirjuta meie teda mitte kahefordjelt. 4) Peenendatud „l“ ei tähendata kirjas mitte ülesse. Seda sama tuleb ka m, n ja r juures nimetada.

M o I d; teen moldi.

Pa led.	Pal li pi du.	Pall.	Wis kan pal li.	Wald, wal da.
Ki le.	Kel la kett.	Kell.	Sean kella.	Kuld, kul da.
Ta lu.	Tal le ja ba.	Tall.	Teen talli.	Tald, tal da.
Si le.	Sil la puu.	Pill.	Toon lil le.	Selg, sel ga.
Sa le.	Sal lin.	Sell.	Pea n jelli.	Silm, fil ma.

Kalad ujuwad wees. Kallas wajus alla.
 Pall weereb. Treijal teeb palli. Ei iga a si ole
 kuld, mis kollane on. Tall on lustilik. Igas
 talus i se taar. Kall ei ole kallis jook. Kull
 on wae se tell. Pane koorrem selga! Inime sel
 on kaks filma. Sel-ge, kui kuld.

I, II.

Mu x ast jaab tu x da. Mis tu x d, ei karda tu x d,
 ega waju wae ks. Sind surmani ma ka x iks pean, mu i x us
 Gestima! Re x a jees on ti x a. Rewade x ju x ab wesi
 x umeks. Xoomad exawad ta x ides. Pane kuub se x ga!
 Pi x wes ilm toob jadu. Inimese x on kaks si x ma. Pa x a
 ta x ad on patjud. Sini x i x kaswab kewa de x. Mis kau
 nis, see ka x is. Ta x i on wa x i. Mere ka x aste x on juu
 red x iwa wa x id. Wa x as = ka x a exab juures meres.

§ 24.

Kewadel.

Kewadel julab lumi weeks. Djades on palju
 wett, kus ta juure kiirusega edasi woolab.
 Kaldad on juure wee all, niisama ka aasa
 maad. Pea on aga lumi julanud. Suur

weji faob. Maa on pea fuitv. Zoomad lastasse
metja. Talled joofjewad tantšides karja-
maale. Ilmad on ilusad; taewas on selge ja
sinine. Lilledel selged filmad ajawad karja-
poisi laulma. Kewadel on inimesel ja elajal
ilus elada.

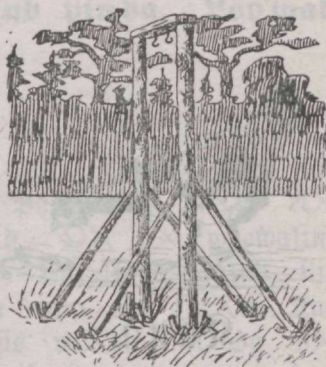
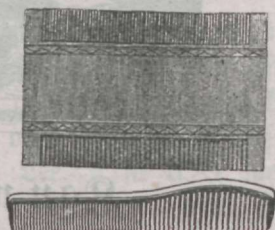
Mil julab lumi? Misjugune on weji ojades? Mille
all on kaldad ja aaja-maad? Mis faob pea? Misjugune on
maa? Misjugused on ilmad? Misjugune on kewadine elu?

§ 25.

G m a.

P o m m i d.

Pomm. Kaks kamm. Sam bad.

Emä. *)	Pom mid.	Kamm.	Kaks kamm.	Sam bad.
Tu me.	Tum mad.	Tumm.	Wiis tum ma.	Sum bus.
Kuu mad.	Kum mid.	Kumm.	Teen kum mi.	Em ba —
Pi me.	Em ma.	Emm.	Kutjun em me.	kumba.

Uduga on tumedad ilmad. Kammiga
soeme juukseid. Pomm on kaalu peal. Pom-
midega kaalu me. Lamba talled on kenad loo-
mad. Kes juri risti jambas? Kuumad kiwid
juhi setwad wee sees. Maantee kaldal on werset-
jambad. Tum maga on raske asja a ja da.

m, mm.

TeXa eXa niXi on EXa. Mina kutjun oXa eXa
XaXaks. LaXas annab willa. LaXba willadest teeb eXa
riiet. Seal seisawad weis ja laXas, kuXb on ilusaX?
Jeesus, JuXala Poeg, juri risti jaXbas. KuXi kaXid on
kallid. Palawal juwel on kiwid kuuXad. Kaupa kaa-
luXe poXidega.

*) Sedasama, mis „l“ kohta oli seletatud, tuleb ka „m“ kohta ütelda.

§ 26. *)

Kana.

Kan nud.

Kann.

Kats kannu.

Lind.

Kats Lindu.

We ne.	Wen nad.	Winn.	Win na de.	Wend.	Wen da.
Li na.	Lin na.	Linn.	Lin na de.	Sind.	Rin da.

Lind laulab ofja peal. Pann pandi
plii da peale. Min na 'andis omad kannid An-
na le. Ann on u fin laps. Muld toidab mind ja

Ka „n“ juures on jeesamane jeadus meeles pidada, mis „m“ juures.

find. Wanni sees pe seme endid. And mine on
ausam, kui saamine. Ta kirjub pinda. Voo'mad
kar da wad kan da fid.

n, nn.

Li×a kaswab. Ija tuleb li×ast. We×d teeb kae-
wule wi×a. N×a kujub ki×ast. Pa×e uks ki×i! N×
a×ab lapsel juua. Jalal o× ka×d. O× o× waewaline
maja. N×a oma ka×isid ka teisele! Kui li×d laulab, siis
ri×d liigub. See×a ja N×e we×a ximi o× Ha×us. Kas
ki×dad juba walmis? Laew jooksis ra×da. N×da o×
ausam, kui saada. Si×a pead oma isa ja ema austama!

Jumalast.

1. See, kes minu ja sinu, loomad,
inimesed ja maailma on loonud, mind ja
find ja terwet maailma kaitseb ja walitseb,
— on Jumal. Jumal on waim. Jumal
annab meile, mis meil waja on. Tema ar-
mastab meid, nagu wanemad meid armas-
tawad.

2. Tema juurt armastust tunneme sellest,
et ta meile oma Poja Jeesuse on annud,
kes meie eest risti sambas suri ja meid oma
armuga Jumala juurde saadab. Jeesus on
meid Jumala lapsiks teinud.

3. Selle eest peame meie ka wagasti
elama, ei midagi rumalust tegema: see kur-
wastab Jumalat. Meie peame teda ka pa-
luma. Ka mina olen Jumala laps. Ka
mina palun teda.

§ 27. *)

Wari.

Wurru.
Ůts wur.
Kats wurru.

Kurn.

Kats urwa.

Weri. War rud. Narr. Nae ran nar ri. Kurw. Njab far wa.
Puri. Par red. Sorr. Kuu lan for ri. Parm. Neli par mu.

Parm piri seb. Teises peres on war rud.
Numal naerab nar ri. Parrede peal kuiwab wili.
Kurni kut suwad inime sed ka wurriks. Wur rud
on nina all. Kurw laul ajab pi jarad filma.
Mis lind lau lab: „Sii di kera, nii di kera, ůirts-
ůirr“?

r, rr.

Oxi o×jab oma pe×emeest. Talu tubades on par=
×ed. Pa×ůil kuiwab wili. Su×m fu×wastab. Lase

*) Ka „r“ juures on jedajama tãhele panna, mis l, m ja n juures.

ku×n jooksta! Kewadel ajawad loomad ka×wa. Kewadel on metsades si×in ja so×in lindude laulust, ka kuuleme siis so×i. Na× nae×ab palju. Seal majas on pe×e=poja ×obe×ti wa×ud. Paljude puude otsas kasvavad u×wad.

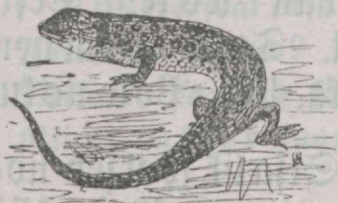
§ 28.

Palwe-laul.

Armas Jumal, ilma Looja,
Ole minu kaitseja!
Sina oled elu=looja,
Ole minu warjaja!
Kuule, kui ma palun Sind,
Oma juurde saada mind!

Täheendus: Väiemalt trükitud sõnad tulewad lauludes healerõhuga lugeda.

§ 29.

Sisalil.

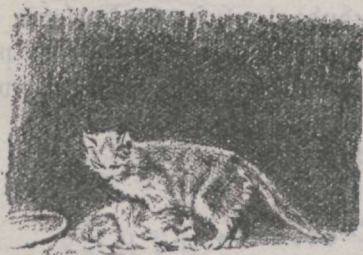
Tassid.

Kass.

Kaus.

Kats kas si. *)

Me si la ne. Ka los sid. Kats. Kaus. Kats kaus si.
We si. Kros sid. Maris. Waris. Kats wars ja.

Kast. Kai un kas=
fe. Kuulen koske. West.
Pa randan westi. Vest.
Toidan leske. Sest.
Kest. Tust. Tun nen
tus ka. Ust. Pole usku.

Kast.
juuksed soe libedaks! Westi kan name kune
all. Vest on isa-me silane. Mis usku si na
oled? Kombe on kest, si su aga ust. Kast
kaswab juureks puuks.

i, s, is, si.

We×i on wedel. Re× tuult teeb, ×ee tormi ×aab.
Erne le×tad on magu×ad. Mi× on magu×am, kui me×i?

„S“ juures on jeda tähele panna, et kerge „i“ ühega kirjutatakse, kõwa aga „is“=ga ja „si“=ga. Ka umbhealiku järele kirjutatakse „is, si“, kui ta esimeie järgu lõpul kõwalt on kõnelda.

Ra×id on Xuured fi×fujad loomad. Ge×timaa on minu i×amaa. Ma olen ee×tlane. Xuur, tore maja on lo×. Lo×i× elawad Xuurt=ugu inime×ed. Ke× ot×ib, Xee leiab. Weri on pak×em, kui we×i. JeeXu×s on maailma Luna×taja. Tema poodi ri×ti. Taewa×e Xoomib iga ri×ti-inimene Xaada. Leem pandi kau×i. War× joof×eb. Luual on war×. Wend joodab war×a.

§ 30.

Wiks laulab lind?

1. Istub ofja peal

Kena laulu-lind,

Tema lauluft seal

Laksub wastu laan.

2. Wiks seal ofja peal

Istub laulu-lind?

Wiks ta laulab seal,

Mii et laksub laan?

3. Tema kiidab seal

Oma Jumalat,

Sest ta lauluft teal,

Kostab wastu laan.

§ 31.

Kuri Muri.

Meie ja naabri talu piiri peal oli wana maja. Selles majas elaswad kaks wana inimest: mees Joosep ja naine Kai. Remad oliwad armsad inimesed. Meie olime sagedasti neil. Aga nendel oli kuri koer,

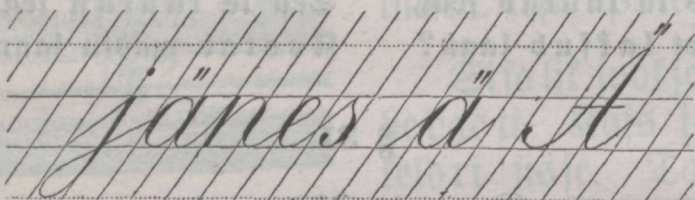
nimega Muri. Ta urises iga-ford, kui meie sinna jooksi. Kui wanad inimesed seda kuulsiwad, tuliwad nad meile wastu ja wiisiwad meid majasse.

Tähendus õpetajale. Siit peale hakates võib õppija ise juba kirjalt lugemise tähtide alla pandud küsimiste peale wastata. Seda võiks ka laps eespool teha, kuid ainult siis, kui küsimised juurdal läbi on võetud ja kui küsimistes niifuguseid tähta ei ole, mis lapsele tundmatad on.

Kus oli wana maja? Kes seal elasiwad? Mis oliwad nende nimed? Misfugused inimesed nemad oliwad? Kus meie olime jägedasti? Mis neil oli? Mis tegi Muri? Mis tegiwad siis wanad inimesed?

§ 32.

j ā n e s ä M

Kä-si. Kä-ra. Kä-ru. Nä-gu. Mi. Mi-u.
Käi. M ra. Kär-g. Märg. Tä na. Tä naw.
Tä nu. Mä di kas. Mä-r. Mä-s ta ma. Mäs.
Jää ma. Jäär. Kään. Käär. Käär mer.
Lää ge. Lään.

Mää gi ma. Mää ra ma. Mään da ma.
Mää ri ma. Mää gu ta ma. Määl. Määr. Pää-
fu ke ne. Rää bis. Rääf. Rää fi ma. Rääm.
Rääs tas. Rääts. Säär. Sää ra ne. Sääst.
Trääs. Wää ne. Wää t. Wää ra ma. Wäär.
Wäärt. Wää ru ma. Wääs.

„Mi u, äi u!“ laulab ema uinuwa le lap se le.
Ke wa del ju lab jää weeks. Pää fu ke ne tuleb meie
juur de. Sääst ar mas tab werd. Kä ru ga wea me
mul da. Mja lugu räägib ini me ste e lust. Sikk on
soo la-räim.

ä, ää!

Talwel on wee peal jX. Xra mXri oma fXja!
R×ri p×ewal algab uus aasta. Weised n×riwad luid.
R×bis on r×ime juurune kala. P×sufene toidab ennaft
j×skedest. Dinast kutsume ka j×rats. L×ne poolt f×iwad
niisked tuuled. Teadus on palju w×rt. Mere Xr on fX-
rusine. Part p×rtjub. Suwel on w×ga foe. Seitsmes
f×st r×gib: „Xra warasta!“ J×ger n×gi t×na j×nest.

§ 33.

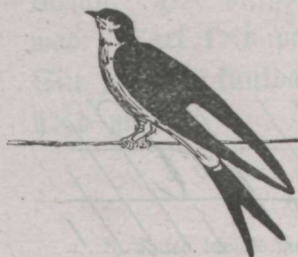
Eindude laulud.

I. laul.

Kedrafin, kudu fin,
Kedrafin, kudu fin,
Kudu fin ka'tsule kune.

Ka'ts läks kaewule wett tooma:
Kunb läks katti — ka-kärr!

Kes laulab nii?

Peo = leo.

II. laul.

Kas Tiit on teol?

„Teol, teol!”

Mis tal kaajas?

„Eas piima,

Päts leiba,

Kanfiga filet ka!”

Kelle laul see on?

§ 34.

raha h S

raha h S

Ra=ha. Ra=hu. Ja=hu. No=hu. Dh=jad.
 Kah=ju. Dh!*) Ah! Jah! Säh! Dht. Roh.
 Taht. Täht. Jaht. Wähf. Sahf. Ehf.
 Kehw. Kihw. Mahl. Sa=be. Sä=da. So=
 bu=ne. Kah=jat=se=ma. Kõ=hi=ma. Roh=ku=ma.
 Tuh=ti=ma.

Ja hudest tehtakse leiba. Piibul on ka ha.
 Kuhja sees on heinad. Anna hobusele heinu!
 Inimese wiha ei tee seda, mis Jumala meelest
 hea on. Vähe on aga neid, kes endid wihas ta-
 mi se eest hoiawad. Siides teeni siwad wanad
 Geistlased oma jumalaid. Siin maa on jaar Lää-
 ne meres. Mets ko hi seb, wihma tuleb.

Pea meeles: eaga seijawad kirjast ainult: hea,
 heal, pea, peasema, seadima, seal, teal ja teadma,
 äega on kää, wää, näe, päew, muidu on pikk ä kahe
 ääga igal pool. (§ 32.)

ea, ää, äe.

Sulane xstab. Rxi maheda hlega. Raije
 wenda kutsume ka nxi. Rxi pxi algab uus aasta.
 Jeesus pidas furd mxi pxi jutlust. Jeesus pxtis meid
 kirjast. Hxi on fxi elada, kus inimesed xduje järele ela-
 wad. Tark txb palju. Talwel tilguwad xpurad rxtas.
 Siit ja fxi kuuldas laulu hxi. Lxge marjadel ei ole
 hxd maitset.

*) Tuleb lapsede meelde tuletada 1), et „h“=d meie iialgi Geisti keeles kahetord-
 selt ei kirjutata, kuigi ta f d w a on ja 2), et „h“ järel ifta kõwa „t, t“ seijawad,
 mitte aga — „d g.“

§ 35.

Baha sulane.

Peremehel Zuhani oli ilus hobune. Zuhan haris ja hoidis hobust hoolega. Hobune armastas ka peremeest. Ta tundis oma peremeest juba healest.

Peremehel oli aga sulane Hans, kes sugugi hoolas ei olnud. Ta ei tahtnud hobust harida, ega puhastada. Hobune hirmus, nagu tahaks ta heinu. Sulane vihastas. Ta haaras kehiku täie teri ja wiis hobusele. Hobune oli palju wilja saanud ja juri ära.

Peremehe wiha oli suur, aga teha ei olnud enam midagi.

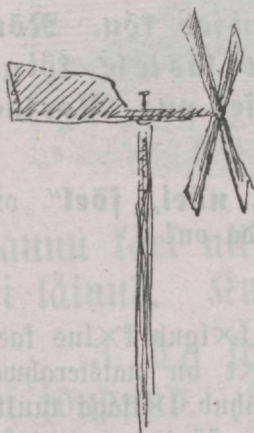
Mis oli peremehel? Kuidas pidas ta hobust? Mis tegi hobune? Misjugune oli aga sulane Hans? Mida ta ei teinud? Mis tegi ta korra, kui hobune hirmus? Mis oli selle teo järelsus?

Pane „sulase“ ajemele „teenija naine“; „peremehe Zuhani“ ajemele „perenaine Leena“; „hobuse“ ajemele „lehm“; „Hans“ ajemele „Tiina“; „hirmus“ ajemele — „ammus“!

§ 36.

Viisufese poja tuulik.

Näe, isa, ometi
Noa andsid mull',
Tuule-vestki tenasti
Tegin walmis sull'!

Teised westkid mäe peal
Kangel seiswad nad,
Kana peab ootma seal,
Kuni järke saad.

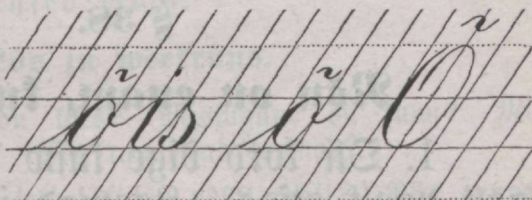
Näe, westki walmis mul!
Ije jahwan ma!
Jahu jahwatan ka sull',
Siis kui tahad ja!

(S. Tamme järelmuudetud.)

Wasta kirjalikult!

Mis andis isa pojale? Mis tegi poeg? Kelle juurde
jooksis ta siis? Mis lubas ta jelle tuulifuga ijale teha?
Miks tahtis poeg ije jahwatama hakata?

§ 37.

õ is õ S
S is

Põis. S-la. Sum. Rõ-la. Rõel. Jõhw.

Kõu=e. Lõo. Nõu. Jõud. Põud. Põhf. Kõ=ne-le-ma. Tõrelema.

De õuna-puu juba õitjes. Hõel on kuni inimene. Ära hõiska enne õhtut! Kõik loomad elavad õhust. Suwel kõmiseb kõu. Nõu on enam, kui jõud. Jõulud on lastele kõige armisamad pidud. Mõista, mis see on: Põrsas jookseb, põnn tõuseb?

Pea meeles: Sõnades „hõel, nõel, jõel“ on „õe,“ mujal aga „õõ,“ kui ta piff kuulda on!

õ, õõ (ehk õe).

Mõnel on koma peas. Weisel kigub kulus kaelas. Kõrud filmad ei ole ilusad. Kõtt on naisterahva nimi. Ära kõbi! Lõo kõrib. Sepp puhub kõtjaga tuult. Kõja-mees kannab koma. Suure mere ääres on kõusu ja koma tunda. Tuha all kigub tuli kuu. Kuldnõk ja rahn teevad oma pesad koma puude sisse. Kõitjas kaabab kõrub warwast. Lained kõjuvad. Põssi kuul on kõnad peal. Jänes magab kõjas kõjas. Ei kõlad kõmust meelt jalli. Kõst piim on hea juua. Kõl on wagt, nagu kõn peal. Kõnal on kaks kõret. Wõras keel on kaste kõneleda. Kõlaga tuulame lina seemneid. Kõel on terastest tehtud.

§ 38.

Nõu on enam, kui jõud.

1. Oli kord õige kuu juuri. Wesi oli igalt poolt otjas. Loomad ja linnud olivad juures hädas.

2. Sel ajal leidis kaarn heinamaalt põõsa äärest wee-kannu, kus pisut wett põhjas oli. Kaarn rõõmustas, aga — oh, häda! Pealt oli

kannu kael nii kitsas, et kaarna pea sealt läbi ei läinud. Kuidas pidi ta juma saama?

3. Ta katsus kannu puruks teha, aga ei jõudnud. Kann oli liiga paks. Mis teha?

4. Korraga tuli kaarnale hea nõu. Ta kandis hulga väikseid kiwa kannu juurde ja pillas nad kõik kannu sisse. Selle läbi tõusis wesi pealmise ääreni, — ja jamune kaarn sai juma.

Tark nõu on enam, kui juur jõud.

Pane wastused kirjal!

Lõo ja weefruus.

1. Mis aeg on käes? Misjugune on juuri? Mis on igalt poolt otjas? Mis tunnewad loomad?

2. Mis leiab sel ajal lõo põllu pealt? Mis tunneb lõo? Mis ta katsub teha? Aga mis ta ei saa? Miks ei saa ta juma?

3. Mis katsub ta siis teha? Aga miks ei saa ta kannu katki.

4. Misjugune nõu tuleb korraga lõole? Mis ta teeb? Kuhu tõuseb selle läbi wesi? Mis sai lõo teha?

§ 39.

Lõo laul.

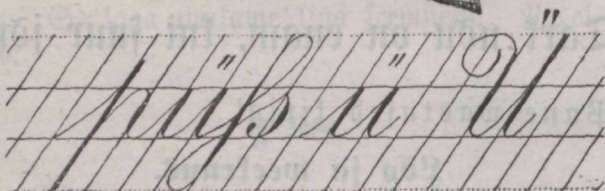
Lõo on põllu peal,
Taewas tal pea peal;
Ise laulab: „Tiide, liide,
Tiide, liide, taade, laade,
Sirts-firr!”

Pane see laul nii kirja, et „tiide, liide, taade, laade,”
asemele tuleks „siidi kera, niidi kera!”

Walu-wõtmise laul.

Harakale haigus,	Musta linnule muu tõbi!
Waresele walu,	Laps saab enne terweks,
Kitsharakale libedus,	Enne kui uue kune saab!

§ 40. *)

p ü s ü ü

Püss. Üdi. Sü-da. Ü-min. Tü-min.
Ütt. Kütt. Hü-ge. Üks. Nüüd. Süüd.
Rüüd. Küür. Müür. Üür-nik. Tüü-ri-mees.
Ü-hef-sa. Küm-me. Sü-gi-se. Kü-la-line.

*) „üü“ loetakse mõnel pool nagu: „siu“.

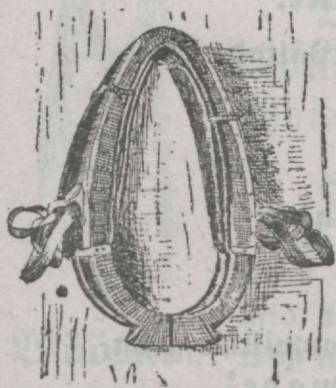
Püßs la seb. Quu fees on üdi. Sūda tuf-
jub. Tūhi waat tūmi seb. Üks pole üh tigi. Mūūd
on ilu sad sügi se ilmad. Üheksa on üks kümnest
wähem. Kas küü rib filmi: küla line tuleb.
Mōis ta, mis see on:

Üks sikk, neli sarwe?
Üks saun, sada uht?
Üks isa, sada poega?
Üks hiir, tats jaba?
Üks ani, neli nina?

ü, üü.

IXimees juhib laewa. Suwel kanname rXdi.
HXlge elab Põhja Jää=meres. Ija on mXja, aga härg on
mXa. Kas ja said juba sXa? IXhi toob tXli majasje.
Wanašõna Xtleb: „Ära sXlga enne wanašje kaewu, kui uut
weel walmis ei ole!“ Xks rumal wõib enam fXsida, kui
Xheksa kosta. Xrilisel ei ole oma maja.

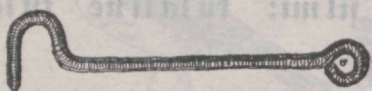
§ 41.

Rangid.

Bang.

R o n k s. W a n k r i d.

Tan gid.	Sang.	Lonks.	Lon ki ma.
Sän gid.	Ling.	Punkt.	Lonk Jude.

§ 41.

Pange jangad tehtakse paelast, ranast ja
ka punst. Mõned peawad kõrwa des rõngaid.
Ränka asja ära tõsta. Lõngast kujukastse kan-
gaid. Wankriga sõidame. Kingsepp teeb saapaid.
ng; nk.

Mõni ütleb: „Lox wiina ei tee ühtigi!“ Aga enne
lox, pärast pa. Iga lause otsas on pu. Wa-x-riga
weame. Sä-x-is magame. Tax-idega kiskume naelu. Vi-x-uga
wiskame. Uksel on li. Raswa täx ei sünni süüa.

§ 42.

Kewade laul.

1. Müüd õue, õue! — Wäljad
Ja metsjad lehkawad!
Kõik mäe kingud haljad,
All õitswad maasikad.
Mu süda, rõõmsast hüüa!
Laul, taewa poole püüa
Sa linde lauluga!

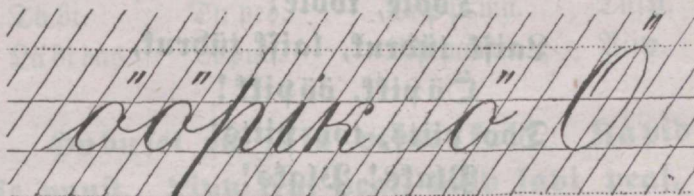
2. Küll soowisime seda,
Et tuleks kewade!
Müüd tuksu rõõmsast, süda,

Ta tulnud tõesti!
 Müüd, süda, laulda püüa
 Ja kõigile ja hüüa:
 "Meil käes on kevade!"

(1. jalm — Koibula.)

§ 43.

ööpik
 Ööpik

ö õ

Kööf. Köör. Kööp. Köö-
 bas. Köö-mel. Köha. Köh-fi-ma.

Ööpik.* Öö. Wöö. Löö.
 Lööline. Lööma. Sööma. Lööja.
 Sööja.

Öösel ei tehta tööd. Kööf on
 söögi keetmise jaoks. Lööline tuli
 juha sööma. Kööp on kuu ees. Söö,
 mis küps; räägi, mis tõde! Pa ne
 wöö wööle ja mine tööle!

* Reid sönu räägitakse mõnel pool „ü“ healtuna, mida lapsele tuleb
 ütelda.

öö, öö.

Ära wala xli tulde! P×ra peal l×dakse t×ie
jaoks n×ri. R×mel kaswab kōwa maa peal. Inimene t×=
hib. Siga r×hib. Kes t×d ei tee, see süüa ei saa. S× seda,
mida süda soowib! Iga t×line on oma palga wäärt. S×=
jal on pikk, aga l×jal — lühikene käsi. xpit laulab kewa=
del. R×hides tuleb r×ga wälja. R×bas on tee peal.

Kuidas ööpik laulab.

Kiri-küüt, Kiri-küüt!

Tööle, tööle!

Laiſt tüdruk, laiſt tüdruk,

Ööpik, ööpik!

Too piits, too piits!

Plaks! Plaks!

§ 44.

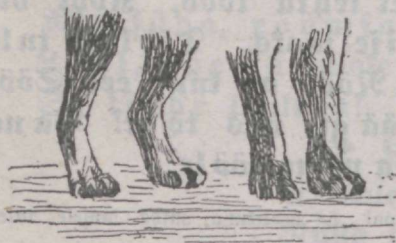
Kabi.

Käpad.

Kapp.

Keli käppa.

Loop.

Laps.

Kulsp.

Lu bi.

La pid.

Lap pi ma.

Raup.

Tõ bi.

Tu ped.

Top pi ma.

Tulsp.

La bi das.

Li pud.

Lip pa ma.

Piip.

Gobusel on jala otsas kabi. Rapiid teh-
takse puust. Lipp lipi peal, lapp lapi peal, ilma
nõela pistmata. Taba ripub ukse ees. Kain tap-
pis oma wen na ära. Uppuja hүүdis appi. Uba
õitseb. Nuga de tupid tehtakse puust, luust, rau-
ast, wasest ja hõbedast. Põranda riideid õmmel-
dakse tihti riide lappidest.

Raks pum pa.

Saapa säär.

Kaup on laewas.

Laew weab kaup.

Lehm jõob sulpi. Kaapu kanname sulwel.
Laupa wald on Paide maal.

Pea meeles: „b“ healt on Eesti keeles **pehme** (b), **kõwa** (p) ja **õige kõwa** (pp). Õige kõwa „pp“ kirjuta siis, kui ta (pp) lühikese täishealiku järel ühejärgulise sõna lõpul seisab ja kui ta (pp) esimese ja teise järgu wahel kahe **täishealiku** wahel on; (nagu: k**ä**ppa, l**ä**ppi, t**u**ppe) muidu tähendame teda aga **p-ga**; (nagu: p**u**m**p**a, j**a**a**p**a, k**a**u**p**a).

b, p, pp.

See**x**i kiwi on fi**x**e. Oma tõi juure ka**x**aga **x**iima tu**x**a. Mis Jüts õ**x**is, seda Jüri ka mõistab. Üksinda on wahel fur**x** olla. Se**x** ta**x**. See**x** tee**x** **x**esu **x**uhtaks. U**x**adele on tarmis teiwad maa si**s**e to**x**ida. Õ**x**ida tah**x** iga la**x**s. Se**x**ade käed on tugewad. Ho**x**usel on ja**x**a, reel — se**x**a. Tu**x**a on lu**x**jaga walgets tehtud. Ho**x**une tõstis ka**x**a. Re**x**ide nuxud on wahel ka hõ**x**edast. Tulu**x**ad on suured kasutad. Suwel on palju kir**x**a. Poodis on mitmet sugu kau**x**a. Too**x**i teeb pletis**x**e. Mõni kut**s**u**x** ju**x**i leemeks. Kaewust pum**x**ame wett. Sügisel on som**x**-jus ilmad. Lam**x**i pruugime õösel. Mõni ei salli ju**x**i sees klim**x**i. Klim**x**i ju**x** on aga wäga maitsew. Lom**x**ides krooksuwad kewadel konnad. Konn on lom**x**i laulumees.

§ 45.

Tuba.

Meie elame toas. Toal on neli seina, lagi ja põrand. Seina sees on uksed ja ak-

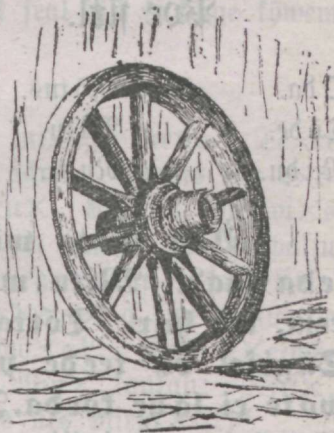
nad. Ustest käime tuppa ja toast wälja. Afnad annawad walguft. Toas on meil maja riistad, nagu: pingid, toolid, lauad, kapid ja muud. Laua pealt sööme. Laua peal seisab ka lamp. Kapis seisawad riided, nagu: kuub, west, palitu, püksid, kaap, müts ja muud. Toa nurgas on ahi. Ahi on kütmise jaoks. Ahjus küpsetakse ka leiba. Kütmine algab sügisel ja lõpeb kewadel, kui ilmad jälle soojemaks lähewad.

Kus meie elame? Mis on toal? Mis jaoks on uksed? afnad? Mis asjad on toas? Mis jaoks on laud? Mis on laua peal? Mis on kapis? Mis on toa nurgas? Mis jaoks on ahi? Millal kütame ahju?

§ 46.

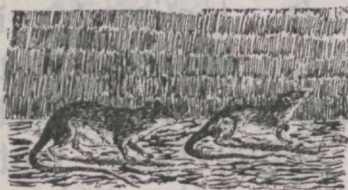
Ra da.

Ra tas.

Rott.

Raks rotti.

Rits.

Poe fitl.

Git, taat.

O da.

Mõ tus.

Rat ta ga.

Ront.

Tõ de.

Mi tu.

Mit te.

Sült.

Rii du.

Nu tu.

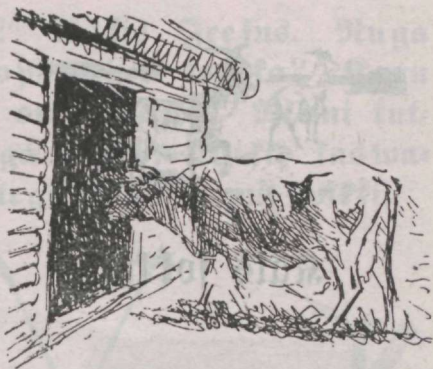
Rut ta.

Riit.

Ära wõta wõõra wara! Mida joo wid, seda jaad. Mitu meest, setu aru. Rott on juu-rem, kui hiir. Tõtta, kui ta had teist kätte jaada! Sügisel on teede peal palju muda. Iga ette- wõte ei lähe korda. Jalutu ei saa käia, keeletu — kõneleda. Kui liiga ruttad, siis ka warsti wäfid.

Raks par ti.

Kaks koo ti. Lehm tahab lauta minna.

Koer närib konti. Vesi kannab paati.
Sele ömmeldi nut fleiti.

Pea meeles: Ka „d“ healik on Eesti keeles kol-
mel viisil kirjas, kui **d**, **t** ja **tt**; **d** on **pehme**, **t** on **kõva**,
tt on **õige kõva**; **tt** tuleb ainult sõna esimese ja teise järgu
ühenduse täishealike vahel ja ühejärguliste sõnade lõpul
ühe täishealiku järel ette, muidu tähendame teda **t**-ga. (Nagu:
kotti, aga **kooti**, **konti**, **lauta**, ehk seal küll ka õige kõvem
kõvadus on.)

d, t, tt.

Kui sü×a puhas, siis pole mi×agi kar×a. Texre
fu×ru×ab. Par×i× elawa× we×e ääres. Koolis on exe-
ü×lemine ×unni ajal kõvas×i keel×u×. Ka×us, kui wi×s
we×e. Xargem jä×ab järele. Ka×a rummu sees on palju
ko×arai×. Flu ei pan×a pa×a, ega kauni× ka×elisse.
Leiwa× ahjus palusivad: „Me’ juur×e tõ×a, me’ juur×e
tõ×a, mei× ahjus× ru×u wälja wõ×a!“ Kõik e×e-wõ-
×e× ei lähe mi×e ala×i kor×a. Win× laulab: „Si×,
sii× me×saj× ei ×ohi wõ×a mi×e üks piiru×ikk!“

§ 47.

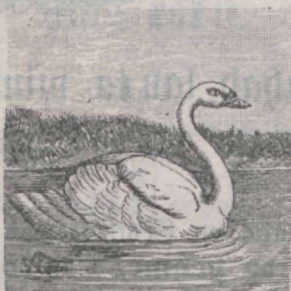
Nu ga.

Kats jof ku.

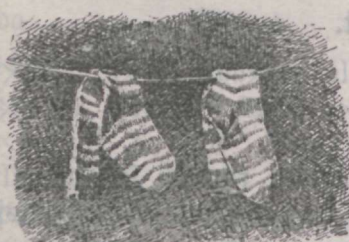
Look.

Luif.

Purf.

Sufad.

Suff.

Nur gad.
Sir ge.
Piige.

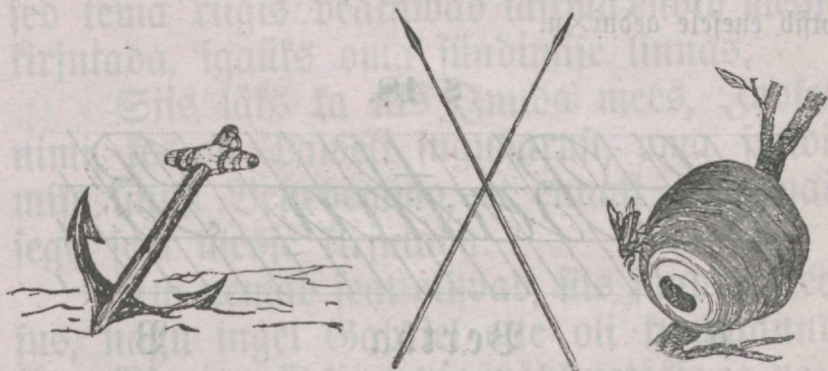
Wi kat.
Pi kad.
Ta kud.

Kut jun aed nif ku.
An na tif ku.
Läts rif ki.

Purf.
Pauk.
Look.

Waga weri ei wäriſe. Kāgu kufub kufuſe
ot ſaſ. Kuſe noſſ on pi ſut lō wer. „Kuf ku, kuf ku!“
hūū ab ku ku = lind. „Ūrge ſoguge waranduf, miſ

koi ja rooste rikunud!" käs kis Jeesus. Nuga
kukkus maha. Mitu toopi läheb wafka? Karu
käpp jäi paku. Silgud on soolased. Mõni kut-
sub sokku ka si kaks. Siga tustib. Wikid kaswa-
wad põllu peal. Juku tegi waadile nut wikki.

Ankur. Kaks pii ki. Grilane läheb au ku.

Wanker. Meil on mitu looka. Mõni kannab lau ku.
Kala mees. Unid läksiwad tii ki. Suwel on palju tõuka.
ku jub wõr ku.

Pea meeles: „g“ healik on Gesti keeles kolmel
wiisil kirjas, kui g, k ja kk; g on **pehme**, k on **kõwa** ja
kk on **õige kõwa**. Tuleb kk kahe täishealiku wahel
kuuldawale, siis kirjutame kk; sejab ta (kk) aga umbhea-
liku eht pita täishealiku wõi kaksitäishealiku järel, siis kirju-
tame k. (Nagu: kukke, õnnelikku, aga wõrku, piiki, au ku —
mitte wõrku, piikki, aukku, nagu räägitakse.)

g, k, kk.]

Wa×a wesi, jü×aw põhi. Wa×a×a mõõdame wilja.
Hobuse la×a jõhwid on wä×a pi×ad. Pa×ase külmä×a
pane soojad riided sel×a. Aus nimi on roh×em, kui juur
ri×us. Ära tu×u; tu×umine toob waejuse majasse! Pane
u×s lu×u! Di×u tops ma×jab kopi×u. Waeje õlu ja
ri×a hai×us olla kuuljad. Kui waat ti×ub lõh×i minema,
siis peasta wi×i! Ma×us roo× on hea süüa. Ro× on

wafi×a joo×. Mõista, mis see on: Mere lu×, metsa ku×, laane wal×e pea wafi×as? Wäl× on pi×se wal×us. Gesti kui ora, kes×elt kui kera, ta×a lai kui labidas? Mis mõõ× lõi×ab luud, a×a liha ei lõi×a? Pi×ine poifi×e, raudsed juuksed? Son×ib kui fi×a, lendab kui lind, mõir×ab kui här×. Mõned loomad on nii imeli×ud ja ijeära-li×ud. Ma nä×in imeli×u ja ijeärasi×u looma. Mõis otjib enesele aedni×u.

§ 48.

b Bertha B

b

Bertha

B

d Dawet D

d

Dawet

D

g Gabriel G

g

Gabriel

G

Bertha ja Dagmar on naisterahwa nimed. Berliin on Sakjamaa pea-linn. Jeesus sündis Betlehemmas.

Dawet oli Juudamaa kuningas. Ingel Gabriel kuulutas Jeesuse sündimist ette. Gustaw ja Georg on poisite nimed.

Jeesuse sünnimine.

Viigi kahetuhande aasta eest elas juures Rooma riigis keiser Augustus. Seesama mees andis kord käsu välja, et kõik inimesed tema riigis peaksid lastma endid ülesse kirjutada, igaüks oma sünnimise linnas.

Siis läks ka üks Juuda mees, Joosep nimi, kes oli Daweti suguharust, oma sünnimise linna Betlehemima, et ennakst oma naisega seal ülesse kirjutada.

Kui nemad seal olivad, siis sündis Jeesus, nagu ingel Gabriel ette oli kuulutanud. Ema Maria mähkis lapse mähkmetesse ja pani sõime magama, sest et neil muud aset ei olnud.

Mitme aasta eest tagasi sündis Jeesus? Kus linnas ta sündis? Kes oli tema sünnimist ettekuulutanud? Mis oli Jeesuse ema nimi? Mis oli tema isa nimi? Mis suguharust oli Joosep? Kuhu pandi Jeesus magama? Miks sõimesse?

Spi need tähed järke-mööda päha!

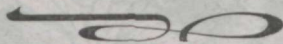
Suurem trüki-tiri:

**A a, B b, D d, E e, G g,
H h, I i, J j, K k, L l, M m,
N n, O o, P p, R r, S s,
T t, U u, W w, Ä ä, Ö ö,
Ë ë, Ü ü.**

Vähem trüki-tiri:

**A a, B b, D d, E e, G g, H h, I i, J j, K k,
L l, M m, N n, O o, P p, R r, S s, T t,
U u, W w, Ä ä, Ö ö, Ë ë, Ü ü.**

See on Eesti keele tähestik.

Teine jagu.

Lugemise tükid ja õigekirjutuse harjutused.

Õige-kirja õppimiseks on järgmist tarvis tähele panna: 1) Lase last tüff ära kirjutada! 2) Lase igat uut ja rasemat sõna paar korda kirjutada! 3) On sõnas oma iseäraldus, siis on tarvis seda näidata, seletada, kui see võimalik ja lapsele arusaadav on.

§ 50. Wanemad.

1. Isa ja ema on minu wanemad. Mina olen oma wanemate laps. Minu wanematel on ka teisi lapsi. Need on minu wennad ja õed. Wanemad ja lapsed kokku on — perekond.

2. Wanemad kaswatawad meid. Nad hoolitsewad meie eest ja juhatawad meid kõigele heale. Nemad tahawad meid headeks ja mõistlikkudeks inimesteks kaswataada.

3. Sellepärast on meie kohus wanemate wastu sõna-kunselikud, wirgad ja head olla.

Pea meeles: a, e, u, o, i, ä, õ, ö ja ü on täishealikud.

Ülesanne: Kirjuta tüff ära ja tõmba täishealikutele kriips alla!
Nõnda: Isa ja ema jne.

§ 51. Ema.

1. Emakene, ei ma seda
Sõna iial unusta,
Kuis nii soojalt sinu süda
Mulle tujuk armuga!

2. Kuidas mind ja juhatafid
Maa peal õigelt elama,
Õhtul õrnalt õpetasid
Taewa=isa paluma.

3. Ema süda, armu süda,
Puhtam, kallim ilma peal!
Ikkä tahan kiita seda,
Kuni kõlab minu heal!

(1. ja 3. jalm M. Stipp.)

Pea meeles: b, d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s (i), t ja w on umbhealikud.

Ülesanne: Kirjuta laul ära ja tõmba umbhealikutele kriips alla! Nõnda: Ema. Emafene ei ma jeda jne.

Mõistatus. Ei keedeta, ega küpsetata, laua peale ei tooda, aga süüakse heameelega?

§ 52. Sugulased.

1. Minu isal ja emal on ka wanemad. Need on minu wana-isa ja wana-ema, ehk minu wana-wanemad. Igal lapsel on kaks wana-isa ja wana-ema.

2. Minu isal ja emal on ka wennad ja õed. Minule on need onud, lelled, sõtjed ja tädid. Mendel on ka oma lapsjed. Need kõik on minu sugulased.

Üisa: Sugulasikutume nõnda: Isa wend on l e l l, isa õde aga s õ t s e. Ema wend on onu, onu õde aga on t ä d i. Isak on wõõras-isa; ä i ja ä m m on mehe ehk naise wanemad; minija on poja naine; w ä i m e e s on tütre mees. N ä ä l on naise wend, n a d u on mehe ehk naise sõsar. K ü d i ehk k ä l i on mehe wend; k ä l i m e h e d on sõsarate mehed; k ä l i t s on tüdi ehk k ä l i naine. Wendade ja õdede lapsjed on ijekeskis õ e s t e = w e n n a s t e lapsjed, t e i n e = t e i j e l e on nad ä g a o n u = ehk l e l l e =, t ä d i = w ö i s õ t s e = p o j a d ja t ü t r e d.

Pea meeles: Gesti keeles hakkab järk ikka ühe umbhealikuga peale.

Ülesanne: Kirjuta tükk ära ja lahuta ta järkudesse! Nõnda: Su-gu-la-sjed. Mi-nu is-al ja e-mal jne.

§ 53. Kodune töö.

1. Kodus on kõik tööl. Isa käib väljas töös. Tema künnab, äestab ja koristab wilja. Isa on kõige väljaspoolse tööde juhataja. Tema abilised on pojad ehk ka julased.

2. Ema talitab kodus. Tema kasmatab lapji, koris-tab maja, talitab loomajid ja walmistab jõõkisiid. Ema teeb ka riidet. Ta kedarab, kujub ja õmbleb. Ema abilised on tütreid ja tüdrukud.

Pea meeles: On kaks isejugust täishealikut sõnas kõrwu, siis nimetatakse neid **kakjittäishealikuteks**; nagu **ai, oi, an** jne. on kakjittäishealikud.

Ülesanne: Kirjuta tükk ümber, lahuta sõnad kriipsude abil järkudesse ja tõmba kakjittäishealikutele joon alla!

Nõnda: Ko-dus on kõik tööl jne.

§ 54. Isa õpetus.

Isa teeb põllu peal tööd. Seda näeb väikene laps. Laps küsib isa käest: „Miks ja nõnda palju tööd teed ja maewa näed?“ Isa vastab: „Kes tööd ei tee, jee süüa ei saa!“

Pea meeles: On sõna vahel kassittäishealikü järel veel üks täishealik, siis algab ka jellega järk peale. Nagu: lõu-ad, lau-al, lau-a-ga (aga mitte luu-a-ga, vaid: luua-ga, sest **uu** ei ole mitte kassittäishealik).

Ülesanne: Kirjuta tükk ära, lahuta ta järkudesse ja tõmba kassittäishealikutele kriips alla!

Mõistatus: Mlt haljas, pealt paljas; ise küürus ja kõveras?

§ 55. Laiß.

1. Küsi laija käest: „Mis ja teed?“ siis vastab ta: „Ei mitte midagi! Elan niisama!“ Ütled ja laisale: „Eks läheme tööle!“ siis saad warsti wastuseks: „Ei minust küll praegu töötajat ei saa: kõik mu luud ja kondid walutawad!“

2. Kutju aga laisß sööma, siis on ta kohe walmis: juba eemalt waatab ta, kus lusikas seisab. Söögi juures nuriseb ta, et temale kõige vähem on antud.

3. Niisugune on laisß! Teda pane riidesse ja wõta riidest lahti; pane aseme peale ka, küll ehk siis wiimaks ise magama jääb!

1. **Ülesanne:** Kirjuta tükk järkude kaupa ülesse!

2. **Ülesanne:** Lahuta järgmised sõnad järkudesse: õue, laua, lauad, hauad, kõiega, laiad, saiad, nõuakfin, jõuetu, leiame, käiame, wõiakfin, luuaga, juua, kuued, uue, hiiele, hüüan, wiitakse, tuuakse, iialgi, liati.

Mõistatus: Hiir lähneb auðu, aga saba ei lähe?

§ 56. Hoolas ja hooletu.

1. Elasiwad tord tats meest: Jüri ja Uadu. Jüri oli hoolas mees. Ta tõusis wara hommikul ülesse, pani enese

ruttu riidesse, pesis filmad, kammis juuksed ja läks siis rõõmsa meelega töösse. Tööd tegi ta ijuga. Nagu nagu kadus Jüri käest ära, ja enne oli jõogi-tund käes, kui Jüri armatagi ostas.

2. Madu oli aga hooletu. Jialgi ei tõusnud ta ilma ajamata ülesse. Oli ta maaßt lahti saanud, siis hakkas ta filmi hõõruma. Haigutades pani ta ennaßt riidesse ja pesemataßt ning kasimataßt läks ta lonkides töösse. Töö juures vedeles ta ja waatas tihti päewa poole. Seal juures kaebas ta, et jõogi-aeg kätte ei tulla.

3. Madußt ei pidanud keegi lugu. Temal oli tööst ja leiwast juur puudus. Jürißt jai aga jõukas mees.

Pea meeles: Sõna wiiaксе ühest reaßt teise järkude järele. Ülewiiimise juures on jeda tähele panna, et **ühte** täishealikut uue rea peale ei wiida, ega jääta teda ka mitte ükßinda rea otja.

Ülesanne: Lahuta tükk nõnda järkudesse, nagu wiikßid ja sõnu järgu kaupa ühest reaßt teise!

Nõnda: Cla-ssi-wad jne. (mitte aga: e-la-ssi-wad jne.)

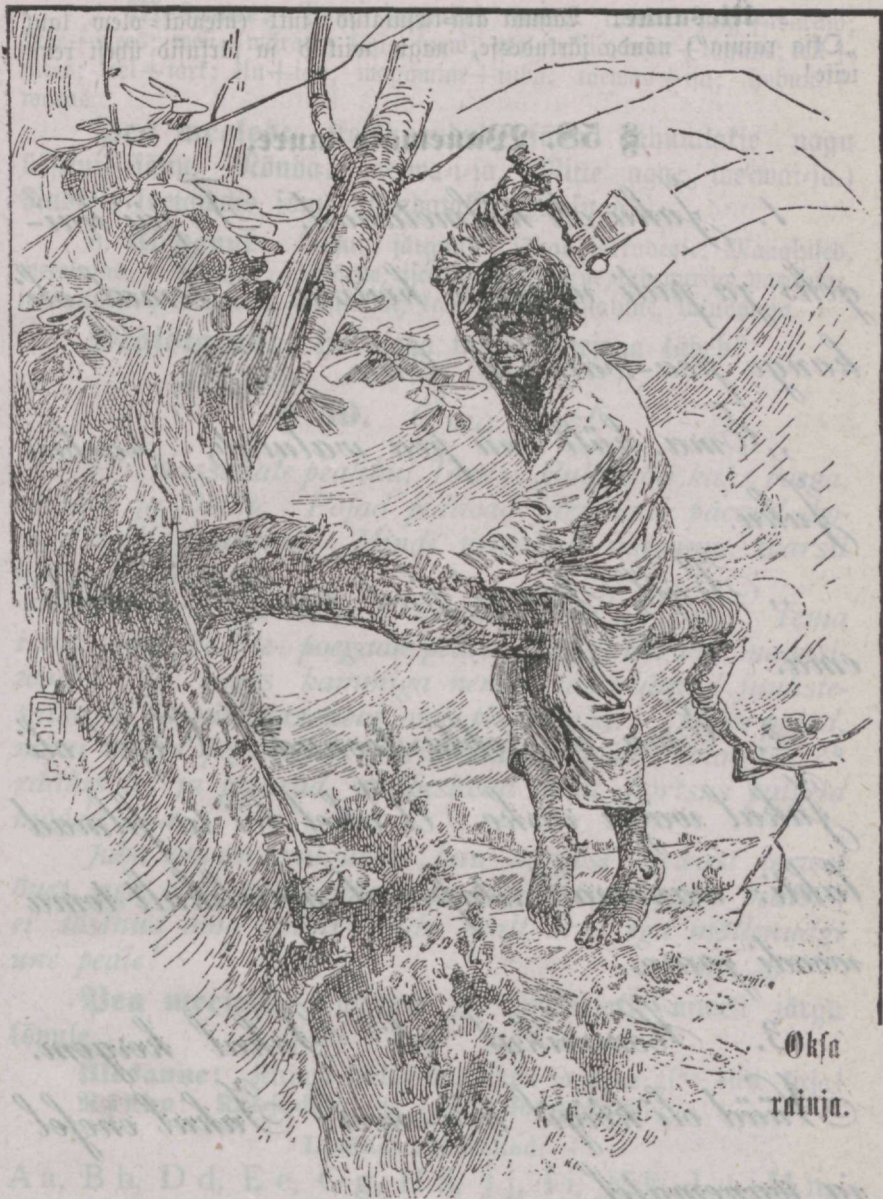
§ 57. Oksa rainja.

1. Teistre poisjs läks kirmega Metja oksji rainuma; Kase otja ülesse Konis tema kõrgele.	4. Uue oksa otßis ta, Hakkas jeda rainuma: Pööris kase poole juu, Et ei läheks raisku puu.
---	---

2. Oksa peale istus ta Kase poole seljaga, Ja siis rainus oksakße Kase küljest wallali.	5. Andis pangu, andis tats, Oks tal tegi wastu praks! Sest et poisji ke hake Oksa rõhus tublisti.
--	--

3. „Kahju,“ hüüdis rainja, „Kii ma puud ei palju saa: Tubli jagu üles jäi; Ei ma jeda enam täi.“	6. Poisjs seal hüüdma rõõmuga: „Kii nüüd rainu ikka ma!“ Aga — prauhti! kuskus ta Ala ühes otßaga.
---	---

(M. Piiritswi.)

Okša
rainuja.

1. **Meesanne:** Västa järgmiste küsümiste peale kirjalisult!
Kuhu läts Teistre pois? Kuhu ronis ta? Kuidas istus ta
seal ja mis hakkas ta tegema? Mis nägi aga pois, kui oks raiutud
oli? Kas see oli temale meele järele? Kuhu ronis ta nüüd (teise
oksa peale) ja kuidas hakkas ta raiuma? Kuidas hüüdis ta ise selle
juures? Mis juündis aga korraga ja kuhu kukkus rumal rainuja?

2. **Ülesanne:** Lahuta ära=kirjutatud tükk (üleval=olev laul „Oksa raiuja“) nõnda järkudesse, nagu wiiksid ja jätkusid ühest reast teise!

§ 58. Wanemate mure.

1. Juku oli külmetanud. Ta jäi haigeks ja pidi woodisse heitma. Temal oli kange pea-walu ja köha.

„Ema, küll mu pea walutab,“ kaebas Juku.

„Küll Sumal sind awitab!“ rääkis ema.

2. Ema oli rohtu toonud. Cöfel oli Jukul väga raske. Wahel lõi ta filmad lahti: wanemad istusiwad murelikult tema woodi juures.

3. Hommikul oli Jukul keigem. Nüüd oli kõigil hea-meel: Jukul enesel ja wanematel.

1. **Ülesanne:** Kirjuta tükk ära, lahuta sõnad järkudesse, nagu jeda ülewiiimise seadus nõuab ja tõmba neile kriipsud alla, mis ühenduse-märkidega (=) on kokku tõmmatud!

Pea meeles: Sõnu, mis lahest iseseiswast sõnast kokku on pandud, nimetatakse **kokkupandud sõnadeks**.

2. Ülesanne: Pane järgmised sõnad kokku: jalg+wäraw; pere+mees; weji+wäraw; käsi+forw; ufs+efine; tuba+tagune; fell+mees; keel+tarf; elu+iga; magamine+tuba; taewas+ija; hobune+waras.

Pea meeles: Kottupandud sõnu lahutatakse nagu ükshikuid sõnu. Nõnda: tae-wa-i-sa. (Mitte aga: tae-wai-sa.) Raskelt loetawaid sõnu ühendatakse kriipsuga.

3. Ülesanne: Lahuta järgmised sõnad järkudesse: Maaalused, wecelajas, teeheitajad, jäääärne, ijeärnis, poeefine, täheuurija, paealune, weerakufene, turuülem, muistuhat, koorealune, ulualune, tuluootaja.

Mõistatus: Hobusega tuleb, härjaga läheb?

§ 59. Ema hool.

1. Kassakate pealikul Taräss Bulbal oli kaks poega, Andrei ja Ostap. Pojad pidiwad järgmisel päewal kodust wälja minema. Mindi warakult magama, warsti uinus terve maja.

2. Kes aga mitte ei uinunud, see oli ema. Tema istus oma kallite poegade peatsis, kes kõrwu magasiwad. Ta suges kammiga nende sassi-läinud juukste-salkasid ja niisutas neid oma pisaratega. „Minu pojad, minu kallid pojukesed! Mis saab teist, mis ootab teid?“ rääkis ta, ja pisarad woolasiwad tema kortsus palgeid mööda alla.

Juba ammu walgustas kuu kõrgest taewast terwet õuet, aga ema istus ikka oma armsate poegade peatsis, ei tõstnud oma silmi nende pealt ära, ega mõtlenudgi une peale!

(Gogol).

Pea meeles: Lühifene „s“ kirjutatakse ainult järgu lõpule.

Ülesanne: Kirjuta tütt järgu kaupa ja pane „f“ dieti kirja! Nõnda: Kas-sa-fa-te jne. (mitte: kas-sa-fa-te).

Ladina trükitähed.

A a, B b, D d, E e, G g, H h, J j, I i, K k, L l, M m, N n, O o, P p, R r, S s, T t, U u, W w, Ä ä, Ö ö, Ü ü.

§ 60. Ema armastus.

1. „Noh, pojad, kõik on walmis! Mis meie veel aega wiidame!“ rääkis wana Bulba. „Ema, õnnista nüüd veel oma lapsi!“

„Lapsed, minge nüüd ema juurde! Ema palwe hoiab teid nii wee kui maa peal!“

Ja ema, nagu armastaja ema kunagi, hakkas nuttes poegade ümbert kinni.

„Hoiaks teid Jumal! . . . Pojakesed, ärge unustage oma ema. Andke ikka enestest natukenegi teada!“ Enam ei saanud ta rääkida.

2. Aga kui pojad wärawast wälja sõitsiwad, unetas ema oma wanaduse: kärmesti, nagu mets-kits, jooksis ta poegadele järele; ime jõus pidas ta hobuse kinni ja palawalt kallistades hakkas ta noorema poja kaelast kinni . . .

Teda wiidi ära

Pisaraid kinni-pidades sõitsiwad pojad edasi . . .

(Gogol).

Ülesanne: Kirjuta tüff järgu laupa ära ja pane „f“ õieti firja!

§ 61. Lapse mure.

Millal maksan memme waewa,
Hea ema piima waewa,
Kahel käel kandemise?!

Oh, minu hella emakene,
Kuidas sa mind kaswatasid,
Kaswatasid, kallistasid,
Üles tõstsid, hüpatasid,
Maha panid, mängitasid,
Suu juures suisutasid,
Kahel käel kiigutasid!

Wiisid põllepõllu peale,
Panid parmaste wahele,
Süle-täie keske-elle,
Et ei tuleks tuuli peale,
Ega weereks wihma hoogu,
Ei sajaks sadu rumala!

Millal maksan memme waewa,
Hea ema piima waewa,
Kahel käel kandemise?!

(Rahwa laul).

Ülesanne: Kirjuta tüff ära ja pane „f“ õieti firja.

§ 62. Hea laps.

1. Hea laps kuuleb oma wanemate sõna ja armastab neid. Kõik, mis wanemad käsewad, täidab tema heameelega. Oma wanemate silmist loeb ta nende soovisid ja näeb ise, mis temal teha tuleb.

2. Teiste lastega mängib ta ilusasti. Ta ei tülitse, ei aja kiusu, ega tee teistele haiget. lialgi ei lähe ta ilma wanemate lubata kottu ära. Hommikul ülesse tõustes, õhtul magama minnes, ega ka söögi-laua ei uneta ta Taewa-isa palumast.

Hea laps kaswab wanematele auks ja heaks meeleks ülesse.

Ülesanne: Kirjuta tüff järkude kaupa ära ja pane „f“ õieti firja.

§ 63. Hommikul.

Issand, Sinu armu süles
Hingasin ma rahuga!
Rõõmuga nüüd ärkan üles:
Südamest Sind paluma:
Kaitse oma lapsukest
Täna kõige kurja eest! (Piirikiwi).

§ 64. Lapse söögi palwe.

Oh, Issand Jeesus, tule
Ja wõõraks meile ole!
Sa meile lauda kata,
Kõik õnnistada wõta! (Kiriku-l. r.)

Ülesanne: Kirjuta järgmised sõnad palusesse!

Siia, ema, uks, kaks, hobune, puu, kuu, juu, õõ, wõõ, sõrm, fiwi, rebane, odaiv, fena, fana, laps, tool, woodi, kuff, näpp, fott, rott, fonn, fell, tumm, tamm, pois, faus, fepp. Õ n n i s t a d a wõ t a : ija — ijad, ema — emad jne.

§ 65. Lapse õhtu-palwe.

1. Wasind olen, hingata

Tahan ma, sest uinun ka.

Taewa Isa, hoia Sa

Mind nüüd oma armuga.

2. Minu isa, emake,

Armas wend ja õeke,

Kõik, mis suur ehk väikene,

Jäagu Sinu hoolle!

Ülesanne: Pane järgmised sõnad paljusesse: Tart, järt, wirt, foot, noot, piip, loot, jaat, kaap, kaup, laut, auf; — järg, härg, pärg, märg, fulg, turg, aken, pada, sada, koda, poeg, laud, haud, reis, wiis, kuus, niis, lind, pind, muld, wõlg, õlg, tõld, tald.

Õ n d a: Tart — targad, järt — järgid jne.

§ 65. Lapsele.

1. Lapsukene, kuule e ma sõna,

Isa hoiatusi pane tähele!

Nemad õpetawad sulle headust,

Kurjast hoiawad sind eemale.

2. Ema sõnad, isa hoiatused —
Rahast, warast kallimad.

Käid sa rada, mis nad juhatawad,

Leiad õnne, elu paremat.

(A. Kasesalu).

Ülesanne: Pane järgmised sõnad paljusesse: Lammäs, jamas, hammas, waras, mülgas, habe, järe, iste, tärge, folge, juhe, mähe, ahi, kuhi, wähi. **Õ n d a:** Lammäs — lambad jne.

§ 67. Tänuilil poeg.

Otto isa oli juba furnud. Ema oli waene leff. Üksinda kaswatas ta oma poega.

Otto oli hoopas õppima. Suure waewaga koolitas ema teda. Wiimaks sai Otto nõnda tangele, et ta ise ennaft jõudis toita ja koolitada.

Ottost sai wiimaks tark mees. Tal oli warandust ja leiba. Aga oma wana ema ei unustanud ta mitte ära. Ta wõttis ema enese juurde elama ja pidas teda ilusasti ülewel. Ka siis, kui kõige suuremad ja uhtemad wõõrad poja juures külas olivad, tõi ta oma wana ema külaliste hulka. Ema tõrkus wahel küll wastu, aga poeg ütles: „Ei, ema, minu au on ka sinu au, minu külalised on ka sinu külalised!“

1. **Ülesanne:** Kirjuta järgmised harjutused ära!

Praegune aeg (Olewif). Mööda läinud aeg (Minewif).

Mina (ma) ütlen.

Mina (ma) ütlesin.

Sina (ja) ütled.

Sina (ja) ütlesid.

Tema (ta) ütleb.

Tema (ta) ütles.

Meie ütleme.

Meie ütlesime.

Teie ütlete.

Teie ütlesite.

Nemad (nad) ütlevad.

Nemad (nad) ütlesiwad.

2. **Ülesanne:** Kirjuta tükk „Tänulik poeg“ nõnda ümber, et ja „Otto“ asemel „Otto ja Karl“, ja „poeg“ asemel „pojad“ paned! Nõnda: Tänulikud pojad. Otto ja Karli isa oli juba surnud jne.

§ 68. Siglane laps.

1. Salme oli kogemata piima-kruusi ära lõhkenud. Nuttes tuli ta kõõki. Kõõgis oli teegi wõõras inimene. „Mis sul wiga on?“ küsis wõõras Salme käest. Salme rääkis oma õnnetuse ülesse. „Pole wiga,“ julgustas wõõras inimene, „üttele emale, et kass kruusi ära lõhkus!“

2. Salme jäi korraks rahule, siis läks ta näoist punaseks ja ütles kindlalt: „Ei, jeda ma ei tee, see on ju wale!“

3. Siglaselt rääkis ta emale oma õnnetuse ära, — ja ema andis lapsele tema ekfituse andeks.

1. **Ülesanne:** Kirjuta tükk nõnda ümber, et ja „Salme“ asemel „Liisa ja Salme“ paned ja „wõõras inimene“ asemel „wad randid!“

2. **Ülesanne:** Kirjuta järgmised harjutused ära ja täienda neid!
Praegune aeg (Olewif). Mööda läinud aeg (Minewif).

Mina (ma) käin	Mina (ma) käisin
Sina (ja) käi . . .	Sina (ja) käi . . .
Tema (ta) käi . . .	Tema (ta) käi . . .
Meie käi . . .	Meie käi . . .
Teie käi . . .	Teie käi . . .
Nemad (nad) käi . . .	Nemad (nad) käi . . .

§ 69. Aus pois.

1. Kaarel leidis tee pealt uue, ilusa noa. „Mis õnn,“ hüüdis ta, „kaheteraga, luu-peaga nuga!“ Rõõmsa meelega pistis ta noa tasku. Riisugust nuga oli ta juba ammu igatsenud saada.

2. Seal nägi ta forraga naabri-ija eemalt tulewat, kes tihti maha waatas.

„See on tema nuga!“ mõtles Kaarel forraga. „Aga ma ütlen, kui ta küsib, et ma noast midagi ei tea!“ arutas Kaarel iseenejese. „See on ülekohus!“ seletas ta iseenejese, „ei, ma ei ole mitte waras!“ finnitask ta forraga, — ja juba eemalt hüüdis ta: „Naabri-ija, kas sul midagi kadunud on?“

„Nuga!“ wastas see.

3. Ruttu pistis Kaarel käe tasku, wõttis sealt noa wälja ja andis teise-pere ija kätte.

„Aus laps!“ jonas naabri-ija.

Kaarlil oli nüüd weel parem meel, kui ta ije jelle noa omanik oleks olnud.

Ülesanne: Kirjuta see tükk praegusesse aega (olewifku) nõnda ümber, et ja „K a a r l i“ ajemele „m i n a“ paned ja siis räägid, nagu sünniks see-koit sinuga.

Mööda: Mina leiain tee pealt uue, ilusa noa. „Mis õnn!“ hüüan ma, jne.

§ 70. Head sõbrad.

Pisutene Taks, laste hea sõber, oli kappi pidi ukse wahela jäänud ja jalale wäga haiget teinud.

Nuukjub Taks, nagu nutaks ta, latub haiget, paistetanud käpakest ja nuukjub ikka nii haledasti.

„Kuule,“ ütleb pisukene Leeni, „viime Taks'i tohtri juurde.“

„Viime!“ finnitavad Paul, Otto ja Linda ühest suust.

„Kiriku all on ju looma tohter! Küll tema aitab!“

„Paneb käpale rohtu peale!“ julgustab Leeni.

Taks pandakse Leeni oma wankrisse, kaetakse tefiga kinni ja sõidatakse tohtri juurde. Lootuies ootavad lapsed tohtri abi oma haigele sõbrale.

Su ta ikka aitab!

1. **Ülesanne:** Kirjuta eelolew tükk minewikku!

2. **Ülesanne:** Kirjuta paljusesje: Muga, tuba, juga, fuga, wiga, figa. Nõnda: — muga — noad jne.

3. **Ülesanne:** Kirjuta järgmine harjutus ümber ja pane X asemele õige täht!

MXga lõikab. MXad on lõige-riistad. IXba on jõe. IXas elawad inimesed. SXaga fujutatakse kangast. IXa kohal jookseb õgi karmestii. SXal on piff nina. Kirja sees on wähest wXad. MXa peale kirjutame. Ilma wanemate lXata ei lähe hea laps kottu wälja.

Pea meeles: Kufub jõna sees muutmife läbi **b**, **d**, **g** wälja, siis muutuwad eelolewad **u** — **ots**, **i** — **ets** ja **ü** — **õts**.

§ 71. Truu koer.

(Sutt).

Maja rahwas on wälja läinud. Toas magab wäikene laps tiigus, ja kejet põrandat lamab juur karwane koer Polla, kes ennast päewapaistel soojendab.

Kõik on wait ja wagusi. Minult kõrbeste suminat ja kella ühe-healelist tiksumist on kuulda.

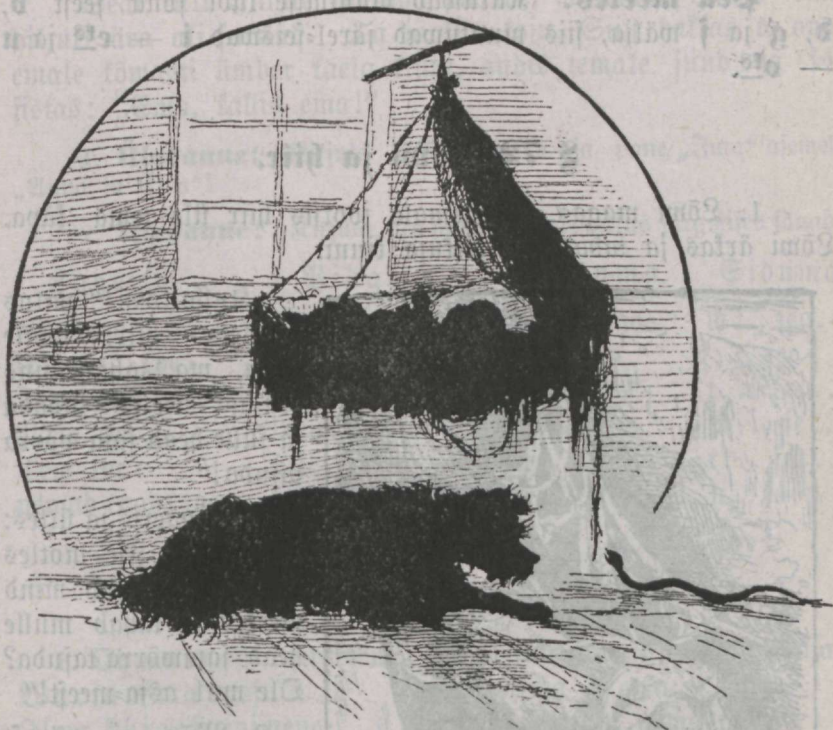
Korraga tõstab Polla pea ülesse, nuusutab ja jääb te-
rafelt tiigu poole waatama. Ja mis ta näeb seal!?

Just tiigu all roomab juur must nõel-uks ja tahab praegu mööda maha-rippuwat nõõri nagu ülesse-poole hakata ro-
nima.

Wälgu kiirusega kargab Polla püsti, teisel pilgul on ta uksi kõris kinni ja hakkab teda oma pead wastu peksuma. Mõne minuti järel on uks sumud.

Nõõmu pärast kargab Polla ülesse, haugub nii kõwasti, kui aga jõuab. Laps ärkab ülesse ja hakkab nutma.

Seda kuuleb ema, jookseb tuppa ja hakkab Pollaga tap-
lema, kui ta näeb, kuidas see hüppab ja hulub. Polla aetaks
pekfuga wälja.

Nüüd alles, kui ema tiigu juurde lähed last võtma, näeb ta, mis põrandal maas on! Ta ehmatab, aga kui ta leiab, et madu furnud on, mõistab ta, kes selle looma ära on huffanud. Heameelega kutsub ta koera tuppä, filib, paitab teda ja patjutab. Pollal on aga jeda suurem rõõm: ta hüppab ülesse, niiksub ja libistab end vastu perenaišt, nagu tahaks ta oma wahwust jellega finnitada ja truudusešt tunnis-
tust anda.

1. **Ülesanne:** Kirjuta eelolew jutt minewikku!

2. **Ülesanne:** Pane paljusesse: regi, mägi, lüsi, süsi, tõsi, wesi, mesi, ladu (laod), nägu, kägu, tegu, tigu, ligu.

Nõnda: regi — reed; ladu — laod; tigu — teod.

8. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära, nõnda, et ja × asemele õige tähe paned!

Kaks karjub: nä×, nä×! Inimese löi Jumal oma nä× järele. Kewadel kostab kä× heal metsast. Üks läks finni — kä×! Wa× on wõõra-maa lind. Hobune käib wa× peal. La×d on maja-riišt. Rehealuste kõrwal on wahel kõlka-la×d.

Pea meeles: Kulumad muutmise läbi sõna jeeßt **b**, **d**, **g** ja **j** wälja, siis muutuvad järel-seiswad **i** — **ets** ja **u** — **ots**.

§ 72. Lõwi ja hiir.

1. Lõwi magas. Kogemata jooksis hiir üle tema kõpa. Lõwi ärkas ja tabas une-rikkuja finni.

„Kulla lõwi!“ palus pisutene hiir, „lase lahti, ma tahan sind elu-aja meeles pidada ja sulle head saja wõrra tajuda!“

Lõwi naeris ja ütles: „Jookse!“ Ise mõtles aga: „Hiir peab mind meeles ja tahab mulle head sajawõrra tajuda? Ole mul asja-meest!“

2. Mõne aja pärast sattus lõwi jahimeestest ülesse-seatud võrku. Bihaga kiskus ta nõõrisid ja mõirgas, aga midagi ei aitanud.

3. Lõwi mõiramist kuulis ka hiirekene. Ta jooksis lõwi juurde, näris wõrgu nõõrid katti ja peastis lõwi ära. „Kumal ma olin,“ rääkis lõwi, „et ma enne uhkuses hiirekest nii halvaks pidašin. Näha on, et aus-meel mitte üksnes juurte loomade omadus ei ole!“

Ülesanne: Kirjuta eelolew tükk olewikkul!

§ 73. Emata lapsed.

Wäikene Jutta jooksis naabri talusje. Siin nägi ta, et naabri lapsed väga foristamata oliwad. Silmad oliwad neil pejemata, juuksed sassis, riided mustad ja kakkised.

Seal tuli Jutale forraga meelde, et naabri laste ema hiljuti ära oli jurnud. Ta jooksis koju. Siin hakkas ta oma emale kõvasti ümber kaela finni, andis temale suud ja sõistas: „Ema, kallis ema!“

1. **Ülesanne:** Kirjuta tütt olewikku ja pane „Juta“ ajemele „Anna ja Ema“!

2. **Ülesanne:** Kirjuta ära ja täienda olewikkus järgmised sõnad:

Lugema.	Pidama.	Kaduma.	Siduma.
Mina (ma) loe.	Mina (ma) pea.	Mi... kao.	m... jeo.
Sina (ja) loe.	Sina (ja) pea.	ji... kao.	j... jeo.
Tema (ta) loe.	Tema (ta) pea.	te... kao.	t... je...
Meie loe..	Meie pea..	me... kao..	m... je..
Teie loe..	Teie pea..	te... kao..	t... je...
nemad (nad) loe...	nemad (nad) pea...	ne... kao...	n... je...

§ 74. Waeje-lapse laul.

1. Oh ma waene warrekene, 2. Juba ammuft, ammuft ajast
Warjamata wõsuke! Olen ilma isata,
Ilma kõigest inimene, Emaft hellast, armastajast
Kuhu asun õhtule? Tegid jurn mind lahti ka.

3. Waeste-laste Jsa taewas

Tule mulle toeks Sa,

Muidu murrab mind mu waewas

Mure maha armuta.

(R. A. Hermann.)

Ülesanne: Kirjuta järgmine harjutus ära ja pane X ajemele õige täht!

Hernel on kaXn. Mina kaXn ära. Sina laXd puid riita.
LaXd on jõogi jaXks. LXe laXl peast ära! LXe sees on 3 so-
lotnikku. Kuhu ja pXed, kui ja kuhugile ei pease? PXed on kaX-
ba-majad. PXa finni! Halb pXa ei pXa hästi meeles. Mis ja
wXad kelguga? Kirja sees on wahel wXad. Kõiega seXme koormad
finni.

§ 75. Suif, haug ja wäht.

(Jakob Lamm.)

Ühistööle tulufale kofku lõiwad kolm tegelast, — wõt-

siwad koormat wedada, teise kohta toimetada: üks oli luif, ja teine oli haug, ja wäht oli kolmas fogu hulgas.

Wedamisel wennikejed tõmbawad kas nahast wälja: koorem jee ei kohalt liigu, ega nihku natukegi! Küll on koorem neile kerge; luif aga tihtub kõrgele, wäht jee tirib taha poole, haug aga wette wedamas.

Kellel jüüd ja kellel õigus? — jeda teised seletagu! Koorem aga seijab alles wanal kohal liikumata.

1. **Ülesanne:** Wasta kirjalikult järgmiste küsimiste peale!

Misfuguses meeles peawad töömehed olema, kui nad ühist tööd tahawad teha? Misfugune lugu näitab meile jeda, et see tõde on? Mis tahtsiwad kord luif, haug ja wäht teha? Kuhu nad endid rafendasiwad ja mis hakkasiwad nad tegema? Kuidas wennikejed wedasiwad, aga mis ei liikunud paigast, ehk misfugune ta küll oli? Kust see aga tuli? Kes oli jüüdlane (polnud teegi), aga miks ei liikunud koorem? (et neil ühtmeelt töö juures ei olnud.)

2. **Ülesanne:** Pane järgmised sõnad tuttawa seaduse (§ 71) järjele paljusesse!

Lugu, fugu, pugu, fogu, kugu, nagu, fude, idu, iga.

3. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane ×× ajemele õiged tähed! (uu, oo,).

Igal inimesel on f××s hambad. S××s kasvab hein. Abrahami f××s saab õnnistust. Laadal on hulk inimesi f××s. R××s on hulk õlgi. Haof××s on ka wahel jameid offi. Nädalis on f××s töö-päewa. P××d kasvawad metsas. P××d on kauplemise koht. Anid tuliwad wäljalt foju, nende p××d (pugu) oliwad teri täis.

§ 76. Meie maja.

1. Meie elame majas. Meie majas on mitu tuba. Ühes toas teeme meie tööd, teises — sööme, kolmandas — magame. Meil on töö-, söögi- ja magamise-tuba.

2. Maja tehakse puust ja kiwist. Majal on alusmüür, seinad ja katus. Katuse harjast paistawad korstnad wälja. Katused on õlest, kiwist, plekist ehk puust tehtud. Seinade sees on ukSED ja aknad.

1. **Ülesanne:** Wasta firjalikult järgmiste küsimiste peale!

Kus ja elad? Mitu tuba on sinu elu-majal? Kus ja magad? Millest on sinu elu-maja tehtud? Millest on teie maja katus tehtud? Mitu akent on teie majal? Mitu uft on teie majal?

2. **Ülesanne:** Kirjuta järgmine harjutus ära ja pane küsimise-märgi ajemele küjimine ja kui sõna ainuses on, siis liia „a“ juurde, kui paljuses, siis „p“!

Raamatud (mis? p.) on riinli peal. Mina loen raamatut (mida? a.) Drelid (?) on mängu-riistad. Rõster mängib orelit (?). Sulane parandab redelit (?). Lauda seina najal seijawad redelid (?). Pudelit (?) on klaafijst. Ema puhastas pudelit (?). Haige tahab tohtrit (?). Tohtrid (?) arstiwad haigeid. Puud (?) kaswawad metsas. Sulane raiub puud (?).

Pea meeles: Kuuleme meie a i n u j e s mitmejärgu-

liste sõnade lõpul küsimise „k e d a?“ ehk „m i d a?“ peale „d“ healikut, siis kirjutame — „t“.

Mõistatus. Mis ei ole õues, ega ei ole toas?

§ 76. Sue ja aed.

1. Meie maja ümber on õue. Sue ümber on aed. Sue kõrval asub teeduwilja- ja puuwilja-aed. Ka nende ümber on aed tehtud.

2. Sue peal käiwad loomad. Mias kasvab teeduwili ja wilja-puud. Teedu-wiljad on kapsad, kaalikad, porgandid, sibulad, kurgid, oad, herned ja muud. Wiljapuud on aga õuna-, kirsi-, ploomi- ja pirni-puud. Peale nende kasvawad wiljapu-uaias ka marja-põõsad ja lilled. Seal, kus mesilasi peetakse, asuwad ka mesipuud wiljapu-uaias.

1. **Ülesanne:** Wasta kirjaliselt!

Mis puud kasvawad wiljapu-uaias? Mis kasvawad teeduwilja-uaias? Milllega on aed ümber piiratud? Kus kohas asub aed? Mis peab mesilastepidaja wahel, õunapuude all? Mis kasvab ka wahel wilja-puu-uaias?

2. **Ülesanne:** Kirjuta järgmine harjutus ära, pane küsimise märgi ajemele küsimine ja kui sõna ainuses on, siis liia „a“, kui paljusel, siis „p“ juurde.

Puu (?) kasvab. Puud (?) on väga mitmet jeltfi. Iga-üks armastab puud (?) Kuu paistab kõigest taewast. Mitmed kuud (?) on juba tema jurmaist möödas. Paganad austawad kuud (?) ja paitseft. Wiis (?) on kümne pool. Ta ei mõista enam wiit (?) lugeda. Kolm ja kolm on kuus (?) Ta ei elanud mitte kuut (?) kuud (?).

Pea meeles: Lõpet ühejärguline sõna ainuses „m i s“=küsimise peale täishealikutga, siis on tal „m i d a“=küsimise peale „d“ lõpuks, muudu aga „t“. Nagu: puu (mis?), puud (mida?); wiis (mis?), wiit (mida?).

Ülesanne: Pane ainuses „m i d a“=küsimise peale kirja! Puu, juu, soo, pea, hea, jää, wöö, juur, juur, jaar, säär, niis, wiis, kuus, faar.

Mõistatused: 1) Ani haudub teiwa otjas? 2) Taat toas, habe õues? 3) Seeft siiru wiiruline, pealt kulla karwaline? 4) Wiis wenda magawad ühes woodis? 5) Misjuguusel puul ei ole oksti ega lehti?

§ 77. Rumalad poisid.

1. Ühes külas oliwad väga ilusad ja juured wiljapuud. Sinned laulsiwad hommikust õhtuni puude oksadel ja täitsiwad oma rõõmsa sivistamisega terwet küla. Sõgisel nõretasiwad puude oksad mitmesugustest puuwiljadest, lapsed ja wanad rõõmustasiwad endid ilujate õunade, pirnide, ploomide ja kirsside üle.

2. Ühel kewadel hakkasiwad aga kaks poisji lindusid hirmutama, nende peji otjima ja mune pejadesest ära wedama, kui

wanemad inimesed jeda ei näinud. Haledalt firtjusiwad linnud. Nad nagu palusiwad poisja, et need neid rahule jätaksiwad. Aga poisid ei mõistnud lindude haledat palumist ja toimetasiwad oma rumalat tööd jaslaja edasi. Sinned hakkasiwad aedasi kartma ja lenda siwad ära teije kohta.

3. Tuli sügis. Wilja-puud oliwad tühjad. Ei olnud enam õunu, ega pirni si, ei ploomi si, ega kirsja: us si oliwad pungad juba suwel ära rikkunud.

Poisid aga pahandasiwad puude üle, et need neile enam juu-päralist maiust ei annud.

Ülesanne: Tutusta jeda lugu kirjalisult olemikus.

§ 78. Kukk, kass, koer ja eesel.

(Ennemuisstne jutt.)

1.

1. Eidel ja taadil oliwad lord kukk, kass, koer ja eesel.

Glasjwad nad kõik ilusasti: ei olnud nende wahel tüli, ega riidu. Eit talitas kodus, taat toimetas wälimist tööd, kuff laulis ja süblis, kajs püüdis hiirefid ja silis habet, koer hoidis maja, ja eesjel wedas taadil koormat.

Seal tuli korraga pahandus wahela. Kajs oli terwe päewa hiirefid waritjenud, aga mitte ühtegi kinni saanud. Tühja kõhuga oli ta tuppa hiilinud ja seisjis seal laua all. Eit tõi aidast piimapüti, pani laua peale ja läks ise külmastrambrikt lusikat tooma, et pütti koorida. Kajs ei jõudnud tühja kõhtu enam kannatada, hüppas laua peale ja hakkas ise pütti koorima. Perenaine tuli tagasi ja kajs sai luuawart.

2. Nutab waejekene kuuri all ja paitab oma pead.

„Kulla tubane turtju!“ küsib kuff, „miks küju nutab?“
Ja küju rääkis oma õnnetuht.

„O—oh!“ pani koer imeks.

„Ei ole hä—ää!“ kaebas eesjel.

3. „Kuhu see kajs nüüd pidi minema?“ taples eit.
„Wõi juba püti kallale jooksuma!“ Ja eit rääkis taadile, kes õue peal jahka parandas, loo ära.

„Wanaks läheb,“ sõnas taat, „ei jõua enam hiirefid püüda!“

„Pole neist õige juurt asja enam ühestgi!“ pahandas eit!
„Wanad! Tarwis ära anda!“

„Kellele ja annad?“ küsis taat, „kes niijuguiseid tahab?“

„Noh, kuke tapame ära; kassi ja koera wistame jõffe ja eeslist jaab ikka naha hinna!“

„Küll on hull!“ kaebas kuff.

„Ei ole hä!“ kurtis eesjel.

„No—noh!“ haukus koer.

„Mehed — wennad, põgeneme ära!“ jüdandas kajs.

„Läheme minema!“

2.

1. Põõjas kuulis, teine nägi, kolmas küsis: „kus te' läh'te?“

„Ära!“ hüüdsiwad loomad — ja põgenesiwad.

2. Dõjeks jõudsiwad reisiimehed paksu metja sisse. Kõigil neljal on kõhud tühjad.

Kajs, kawal mees, waatab ümber, — eemalt paistab maja. Lähewad reisiimehed maja ligidale ja tunnistawad.

Maja on seeft walge, laua peal seisawad kõiksugu jõogid ja joogid, ja mehed istuwad seal juures ja pidustawad.

„Ei see küll õige lugu ei ole,“ räägib koer, kes toas eide ja taadi käest palju oli kuulnud. „Need on rõõwliid!“

„Kuulge!“ annab ta siis nõu. „Mjame need kurjad inimesed siit minema ja ajume ise siisse elama!“

„Nõu on küll hea,“ seletab kaks, „aga kuidas neist jagu saada?“

„Pole wiga!“ õpetab koer, „sina eesjel jää afna alla seisma, mina ronin sinu selga; kaks hüppab minu kufile, aga kaks kaela peale ajub kuff — ja siis, mehed — wennad, — kufendame, kuidas igaüks mõistab! Neil on kõigil jüda hirmu täis!“

3. Kuidas räägitud, nõnda tehtud. Reisisimehed ronisid üksteise kufile ja kufendamisid ühekorraga, kuidas igaüks oskas.

„Wõtte rõõwliid finni—i—i!“ hüüdis kuff.

„Ei ole hä—ää!“ karjus eesjel oma juud wastu afna klaasi hoides.

„Au—au— autumad loomad!“ haurus koer.

Kaks tegi aga nii hirmust healt, et eeslil jalad üsna nõrgaks läksiwad.

Rõõwliid ehmatasiwad, kargasiwad püsti —: kole nelja-peaga elukas seisis afna taga, keda keegi weel enne ei olnud näinud, — ja andsivad jalgadele tuld.

4. Reisisimehed asusiwad aga majasse, sõiwad kõhud täis ja wõib olla, et weel praegugi seal elawad, kui nad ära ei ole jurnud.

Mõistatus: 1. Must mees muru peal, tükk liha turja peal!

2. Kaks näitawad tuld, neli teewad ajet, üks heidab m agama?

3, Mui ees, wääs järel, hiire keller kessel?

§ 79. Põld.

Meie kõikide ülewelpidaja on põld. Põllult saame meie rukkid, otre, kaeru, linu, kartohwolid ja muud wiljasid.

Tahame aga põllu pealt wilja saada, siis peame teda hoolega harima. Hoolast töömeest õnnistab ka Jumal.

1. Ülesanne: Västa firjalikult järgmiste küsimiste peale! Kuul saame meie oma toitu? Mis wiljad kasvavad põllu peal? Mis on sellega põld meile? Mis tarvitab aga põld, et wilja anda? Kes annab aga põllule õnnistust?

2. Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane X asemele õige täht („d“ ehk „t“)!

SeinaliieX niiXawaX juba juurX juuX. SunapuuX kasvawaX meie aias. Mina nägin wiiX furge lendawaX. Laps ei saanud mitte kuuX kuuX wanaks. UuX raamatuX hoia hoolega. Ära laida oma peaX! Hari hoolega oma wiiX meelX! Mina wiin, fina wiiX. Inimeje ihu jees on luuX. Millel ei ole luuX, ega konti? Ema kujub omale uuX wööX. Tee tööX, siis leiba saad! SjaX ema sõitsiwaX firikusse.

Mõistatus: Tuba toitu täis, ei ole katust peal?

§ 80. Kodune kohake.

Mu kodune kohake — kena ja wait,

Ja õitega ehitud ilusam paik:

Seal puhub nii lahkesti kujukaw õhk,

Ja pesitab rahu ja lilledede lehk.

Dh, kodune kohake, kena ja wait;

Dh, kodune kohake, ilusam paik! (E. H. Hermann.)

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane küsimise-märgi asemele „kes, mis?“ ehk „keda, mida?“ nagu mõte nõuab!

Sigarid (?) on tubakast tehtud. Rikkad suitsetawad kallid sigarid(?). Tohtrid (?) arstiwad haigeid. See haige tunneb hull toht-rid(?). Kartohwolid (?) kasvavad põllu peal. Sulane muldab kar-fohwolid(?). Mõned redelid (?) on õige pikad. Mõisa põllul on hull redelid(?).

Pea meeles: Paljuses on mõnel jõnal küsimiste „kes, mis?“ ja „keda, mida?“ peale ühesugused lõ-put, siis kirjutatakse neid ka ühte wiisi.

§ 81. Mets.

1. Meie põldude ja heinamaade taga mühab mets. Ce-
malt waadates paistab ta nagu must viir meie filmi.

S u n t.

Metsas kaswawad mitmesuguseid puud. Kuuksed, männad, kased, haawad ja lepad ajawad seal teineteise wõidu oma latwafid taewa poole. Nende all asuwad wõjad ja põõsad, sammal ja õrn rohi.

3. Metsas elab hulk loomafid. Mets on jäneste, rebaste, põtrade, kitsede, orawate ja muu loomade elu-ase. Wanasti elutsesiwad meie maa metshades ka hundid ja karud. Nüüd on neid aga wäga harwasti weel leida.

4. Metsa tulu on wäga suur. Sealt saame enestele puid ahju kütteks ja majade ehituseks. Jahi mehele annab ta leiwale jätku, ja juwel ning juugisel korjawad marjulised sealt mitmesuguseid marju, nagu: mustikaid, pohlakaid, jõhwikaid ja murakaid. Ka seente asupaik on mets.

1. **Ülesanne:** Wasta kirjaliselt!

Mis puud kaswawad metsas? Mis loomade elu-ase on mets? Mis marjad on metsas? Mida saame meie metstast?

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane X asemele „d“ ehk „t“, nagu seadus nõuab!

Kaupmees andis tats sigari X kauba peale. Mõned kartohwli X kaswawad õige juureks. Saiged otiswad tohtri X. Riitli peal on hulk pudeli X. Kirjaliselt mängiwad köstri X kirjutes oreli X. Hulk nädali X on juba jõulust möödas. Mitu nädali X on ühes kuus? Tüdurufud wõtawad kartohwli X ülesse.

§ 82. Alg.

1. Hommikul tõuseb päikene ülesse, õhtul läheb ta looja. Walguse aega kutsume päewaks, pimedust aga ööks. Päew ja öö ühte-kokku kestawad 24 tundi. Tunni pikkust näitab kell. Kolmjada kuus-kümmend wiis (365) päewa on üks aasta. Aastal on neli aega: kewade, juwi, sügise ja talwe. Aastal on ka 12 kuud. Igas kuus on neli nädalat, igal nädalal on seitse päewa.

2. Kuude nimed on: januar, webruar, märts, april, mai, juuni, juuli, august, september, oktober, november ja detsember, ehk: nääri-, küünla-, paastu-, Jüri-, lehe-, Jaani-, heina-, lõikuse-, Mihkli-, wiina-, talwe- ja jõulu-kuu.

Nädala päewade nimed on: esmaspäew, teisipäew, kesk-nädal, neljapäew, reede ja laupäew.

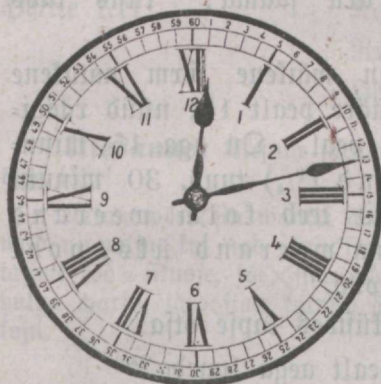
Mõistatus: Kana pejas 12 muna, igal munal ise nimi?

Ülesanne: 1.) Kirjuta peast kuude ja päevade nimed ära!

2.) Kirjuta ära ja täienda minevikus!

wõtma — wõtjin,	hüüdma — hüüdsin,	kõitma — ?
wõitma — ?	püüdma — ?	laitma — ?
täitma — ?	leidma — ?	wõidma — ?

§ 83. Laps ja kell.

Seina peal rippus kell. Laps oli teda juba ammugi seal näinud. Korra läks ta kella alla ja küsis:

„Ütle mulle, kellafene, mis ja tiksud seal? Jtka üks ja jee-
sama tikk, tikk, tikk, tikk — nii
ööd ilma, kui päewa!“

„Mina olen väga tähtjas ja
tarwiline asi!“ wastas kell. „Mina
olen aja-möötaja!“

„Kuidas nõnda?“ küsis laps.

Kell aga seletas:

„Kui mina kuuskümmend korda olen tikk — tikk teinud, siis on üks jagu ajast möödas, mida inimesed minutiks kutsuwad.“

Nüüd pane mind hoollega tähele! Nagu sa näed, on minul kaks sõrme: üks pikem, teine lühem. Nendega näitan ma neid kriipsu ja numbrid, mis minu ääre peale on tehtud.

Jga minutiga läheb minu suurem sõrm ühe kriipsu-wahe edasi. Küüsupuuseid kriipsusid on kuuskümmed. Olen ma 60 kriipsu läbi käinud, siis on tund. Selle aja sees on minu pisuke sõrm aga kõigest 5 kriipsu wahet edasi läinud ja näitab järgmist numbrit. Et aga inimesed kuulekijawad, et tund möödas on, siis lõõn ma pisukese wasaraga kellukese pihta ja just nii mitu korda, mitu tundi kestkööst mööda on läinud.“

„Aga mis imelikud postid need seal ääre peal on?“ küsis laps.

„Dota ma jutustan,“ wastas kell, „kõik ei saa ju ühe sõnaga ära seletada!“

Need on numbrid ja neid kutsutakse Rooma numbriteks, sest et wanaaegne Rooma rahwas neid tarwitas. Nende tähendus on nõnda; 1 on I, 2 — II, 3 — III, 4 — III ehk IV, 5 — V, 6 — VI, 7 — VII, 8 — VIII, 9 — IX, 10 — X, 11 — XI, 12 — XII. Rehkööl hakkas ma päewa tööd peale, siis on piisane ja suur sõrm XII (12) peal. Lõunani on suur sõrm 12 korda ümber käinud ja piisane ainult ühe korra. Siis hakkas ma jälle neid samu tunda näitama, sest üks öö ja päew on 24 tundi!"

"Aga kuidas pean ma neist aru jaama?" küsis laps talle käest.

"Sa loe nõnda: Praegu on wäikene sõrm natukene üle 12^{ne} ja suurem sõrm näitab ääre pealt 13; nüüd räägitakse: kell on 13 minutit ühe (I) peal. On aga 15 minutit möödas, siis räägitakse weerand ($\frac{1}{4}$) tund. 30 minutit on pool ($\frac{1}{2}$) tundi ja 45 minutit teeb kolm weerand ($\frac{3}{4}$) tundi wälja. Nõnda wõin ma weerand üks, pool üks ja kolm weerand üks olla."

Kell wakis ja waatas nagu küsides lapse otja:

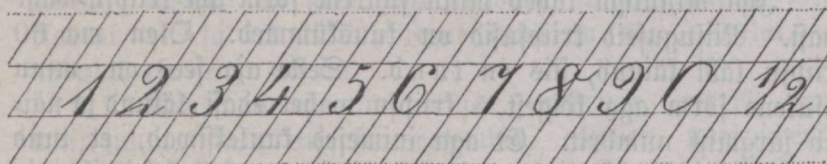
"Kas ja oskad nüüd minu pealt aega lugeda?"

"Aru jain!" hüüdis laps rõõmsalt ja jooksis minema.

Kas ta oskab aega arvata? Mis ja arwad?

1. **Ülesanne:** Mis kell on, kui suurem sõrm 45 minutit näitab ja wäiksem III ja V wahel seisab? Kui suurem sõrm VI peal on ja wäiksem VII ja VIII wahel seisab? Kui wäikene VIII näitab ja suurem XII peal on? Kui suurem II peal on ja wäikene natukene üle XI on? Kui suurem X peal on, aga wäikene wähe weel IX puudub?

2. **Ülesanne:** Öpi järgmisi numbrid kirjutama!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 $\frac{1}{2}$

Mõistatus: 1) Käib kõige päewa, aga paigast ei liigu?

2) Hõbedast lagi, kuldjed naelsad?

3) Elab maailma algusest, aga ei ole weel wiie nädaline?

§ 84. Kewade käes.

1. Laula, ja hõista, ja rõõmusta meel!

Hüüa, ja huika, ja helise keel!

Ööpikud hüüawad,

Kaasikud kajawad,

Heinamaad helgiwad:

Kewade käes!

Rõõmusta meel,

Helise keel!

2. Drud, ja aasjad, ja metsjad, ja mäed,

Kuhu ja waatad, seal rõõmu ja näed.

Sealed nüüd ärkawad,

Mäed nüüd märkawad:

Kewade käes!

Rõõmusta meel,

Helise keel!

(M. Viiritalvi.)

Ülesanne: Kirjuta järgmine harjutus ära ja pane X ajemele õige täht!

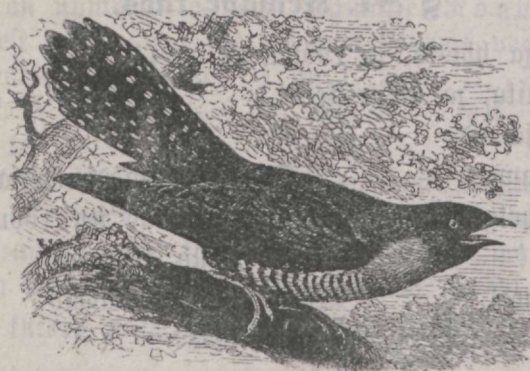
Mina wõi X sin wantri ära ja sõi X sin linna. Lapsed püü X siwad nii palju, kui nad jõu X siwad. Meie wõ X sime korwid kätte, asustime loo X sikusse, sõi X sime üle jõe, lä X sime me X sa, lei X sime sealt hulga marju, täi X sime korwid ääreni ja jõu X sime alles hilja õh X uks koju.

§ 85. Kewadel.

1. Päewad lähewad pikemaks. Päikene hakkab palawamini paistma. Lumi julab. Aljade ja põldude peal tuleb maapind nähtawale. Jõesed täidawad endid weega ja heidawad jää kätte ära. Rändajad linnud tulewad tagasi.

2. Rohi tärkab. Puud katab endid lehtedega. Kukulinnu rõõmus hüüamine kostab metsast. Põl-

lumees läheb põllu peale töösje. Nidqdesje külwatafje keedu-

ja juurewili maha. Karjane ajab karja wärste rohu peale. Igal pool on uus elu.

3. Kewade kuud on märts, april ja mai.

1. **Ülesanne:** Kirjuta tükk minewikku!

2. **Ülesanne:** Pane järgmised sõnad paljusesse!

Minus: Paljus:

Minus: Paljus:

1. nüüdne — nüüdjed

raudne — raud

aegne — ?

põudne — ?

laudne — ?

üleltigne — ?

urbne — ?

jünnis — jünd

2. õnnis — õndjad

tõrges — tõrk

abras — ap

ärgas — ärk

halgas — half

Pea meeles: Läheb lõpp „ne“ muutmise läbi „jeks“ ja on tema („ne“) ees **d** ehk **g**, siis ei kirjutata neid „j“ ette mitte kõvalt (t ja f).

Mõistatus: Hall hobune rohiliste aegade vahel?

§ 86. Muna.

1. Väikene Karl oli metjast linnu peja leidnud, kus munad sees olivad. Heameelega võttis ta munad pihku ja jooksis koju neid ijale näitama.

„Kulla laps!“ hüüdis ija, „wii tagasi! Sealt tulewad ju linnu-pojad!“

Karl jäi umbuslikult ija otja vaatama.

„Ja—jah!“ seletas ija. „Sealt tulewad väikejed linnud!“ Ja ija seletas:

2. „Sa oled kana muna küllalt näinud. Munal on järgmised jaod: Kõige peal on walge koor, selle all — muna-nahk, selle sees on aga muna walge ja rebu, rebu sees on idu. Linnu istub munade peal ja haudub neid. Munad lähewad soojaks ja idu hakkab kasvama. Muna rebu ja walge on linnu pojale ehmijeks toiduks. On linnukene muna sees täiskaswanud, siis teeb ta oma nokaga muna koorele augu sisse, hingab sügawalt — ja purustab koore katki!“

3. „Siis on jään iga muna sees üks pisukene linnu poeg!“ küsis Karl imestades.

„Ragu ma rääkisin. Sellepärast wii munad tagasi ja pane ilusasti pejasse!“

Karl täitis ija kasku, ega puudutanud enam üalgi linnu pejas mune.

Ülesanne: Wasta kirjalikult!

Mitu jagu on linnu munal? Mis jaod need on? Mis teeb linn, et munadest poegi saada? Mis hakkab munas kõige enne elama? Millest toidab emast idu? Mis teeb pisukene linn, kui ta on täiskaswanud?

Mõistatus! Uus tuba, ei ole uft ega akent.

§ 87. Kas ju käes?

1. Kas ju käes?

Jah, linnuke, ju kewade käes!
Ju lumi kadun'd ja jää,
Ja jõgi läigib päewa kae!
Mets pakatab,
Nas haljendab —
Jah, linnuke, ju kewade käes!

2. Kas ju käes?!

Jah, linnuke, ju kewade käes!
Müüid jälle peja teha wõid,
Ja kui ja uusi laule töid,
Siis lõõrita
Ja laula ka!
Jah, linnuke, ju kewade käes!

(B. Bergmann.)

Ülesanne: Kirjuta järgmine harjutus ära ja tõmba jämedalt trükitud tähtedele joon alla!

Müüdje aegjed inimesed elawad paremini, kui wana-aegsed. Põu**d**sel ajal ei kaswa wili mitte jõu**d**asti. Mõo**d**jad riided ei ole alati mitte sünb**d**ad kanda. Koid ajawad wahel puu-riistad seest ur**b**seks. Hall**j**ast puust tehtud labida wars läheb warsti kat**k**i. Hästi tõusnud leiwad on karg**j**ed. Ärk**j**a ja märk**j**a mehe käes läheb töö jõu**d**asti. Ärge olge tõrk**j**ad! Surmuid kutsume ta õu**d**jateks. Sgas raamatus ei ole mitte sünb**d**ad lugemised sees!

Mõistatus: Kats korda sünnib, ühe korra sureb.

§ 88. Suwi.

Kewade järele tuleb suwi. Suwi on teiste aasta aegade seast kõige palawam. Ta on wilja kaswu ja seemne walmistamise aeg. Põllu peal sirgub wili ja walmineb koristamiseks. Heinamaadel tehtakse loomade tarwis heina. Suwel on põllumehel kõige rohkem tööd. Suwe kuud on juuni, juuli ja august.

S u w i.

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane „?“ ajemele küsimine!

Meie ajusime uude majas^se (?) — kuhu) elama. Üles^se (?) ju rõõmu poole! Hobune jooksis teije talus^se (?) Lapsed sõitsivad omule külas^se (?) Kui magada tahad, siis heida woodis^se (?) Päikene wajus loodes^se (?)

Pea meeles: Kuuleme sõna lõpul „s^se“ ja wastab sõna küsimise „k u h u?“ peale, siis on seal itka „s^si“.

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane × ajemele „i“ ehk „s^si“ nagu jeadus nõuab!

Hobu×e jaba×e tehtas^se wahel sõlm. Kuke laul kostis ka reba×e kõrwade×e. Päewaks põgenewad kistjad loomad jägawate×e metsjade×e. Seesju×e kõne tungis inimestele südamete×e. Woolawa×e oja×se ära pane linu liffu. Ene×e näo järele löi Jumal inime×e. Kartu×e põhjus on argtus. Dö×el on jäne×e sõõgi-aeg. Heimali×ed läkšiwad juba soo×e töö×e.

§ 89. Suwe laul.

1. Oh kui ilus
Punde wilus
On meil suwe l istuda!
Hiilgaw päike
Oma läike
Saadab üle ilma maa.

2. Oh kui kena
Olla täna
Metšas halja muru peal!
Kaašik kahab,
Kuušik kohab,
Lustil laulab linnu-heal.

3. Oja keerleb,
Wesi weerleb
Meist niid mööda rutuga;
Mängib kala
Lustil ala, —
Olgem meie rõõmsad ka!

(J. Bergmann.)

§ 90. Suwe õhtul.

1. Päike weereb, õhk on õrn ja jahe,
Kaste asub halja aasale;
Kostab kõrwa linnu-koor nii mahe,
Kummardab nii tasa lilleke.

2. Waikselt, waikselt woolab wesi ojas,
Hiilgwad tähed waatwad ülewelt.
Süda, märka: Taewa-isa kojas
Loodus peab palwet tasaselt! (A. Piirikiwi.)

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane „?“ ajemele küsimine!
Meie jõitšime onule (? tallele) külasse. Oma andis lapsele (?)

jaia. Anna hobusele (?) jüüa! Kurg tuli rebajele (?) külasje. Anna
waesele (?), siis laenad ja Zumalale (?).

Pea meeles: Lõpp „le“ (ka lõpp „la“) kirjutatakse ühe
„l“-ga.

§ 91. Wiisf, põis ja õlekõrs.

(M. Piirikivi.)

Uhti, uhti! uhkesti wiisf läts Tartuist Wiljandi; kaajas
põis ja õlekõrs, õlekõrs kui jääjõrs.

Jäiwad finni Jõesuus, häda tundmata ja uus: ei saa
üle Emajõe. Hea nõu siin kallid tõest.

Wiisf seal lütses targasti oma seltsilistele: „Otsas häda,
otsas waew: põis on meil kui loodud laew! Kõrs on mas-
tiis kõlbulik, mina olen laewani.“

Põis aga wastas pörinal, wäga kõlaw kõri tal: „Wiisu
nõu on imelik! Laew ju olgu laberik! Waatke, kui ma
weeren wees, kohe olete ju jões! Kõrs, et ole fillaks ja, —
wõime üle marsjida!“

Kõrs siis heitis pitali — fillakene walmis nii! Wiisf see

jammub uhkesti, waatab jillalt tagasi: „Põis ma ütlen: sild on hea, mina jõuan üle pea!”

Wiist weel astus jammu kaks, sillakene katti — praks! Jõtte kuffusiwad nad, uppusiwad mõlemad.

Põnnadi, põnnadi! hüppas põis, naeris, mis ta naerda mõis, tõmbas ennaft hinge täis ja — karplauhti! — lõhki täis.

Ülesanne: Wasta järgmiste küsimiste peale kirjatult!

Kes läfšiwad kord Tartust Wiljandisse? Kus jäiwad nad peatama ja miksparast? Mis oli neil kallis? Mis soovis wiist? (Et põis laewaks hakkaks, förs mastiks oleks ja tema ise hakkaks laewameheks.) Mis nõu andis põis? Mis tegi ta õle-förs? Kes hakkas üle minema? Mis teeb ta kessel jõe? Mis sündis aga korraga õle-förrega? Kuhu kuffusiwad nad mõlemad ja mis saiwad nad seal? Mis tegi seda nähes põis? (Hakkas naerma.) Mida tõmbas ta enese täis ja mis sündis temaga?

§ 92. Sügise.

Suwe järele tuleb sügise. Päewad lähewad öödest lühemaks; õues on wilu ja niiske. Sagedasti sajab wihma ja hommitud on kawa udujed. Wahel puhub kange tuul, mis puid murrab.

Puude ja põõsaste otšas on lehed kollaseks läinud ja kukuwad maha. Suurem jagu meie maa lindusid rändawad ära

soojale-maale. Põllumehed lõpetavad wilja-koristamist ja kõrre-kündi. Uidades kogutakse puu- ja feedu-wilja. Kõik walmistab end talwe wästu.

Sügisel kuud on september, oktoober ja nowember.

1. **Ülesanne:** Kirjuta „Sügisest!“

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane × ajemele õige täht!

3ja×e ja ema×e head teha, on iga lapse püham kohus. Anna keisri×e, mis keisri ja Jumala×e, mis Jumala kohus on. Pane leem laua×e! Mingem üles mägede×e, tuu×e õrna õhu×e! Majade×e tehtakse ukseid ja aknad ette. Ma nutan nufraalt murme×a. Päike kuu×e tub õhtu×a, oma film jääb järema!

Mõistatus: Jaluta jookseb, käjita kijub, kõrita karjub, waluta wingub?

§ 93. Sügise laul.

Külmad sajud sagenewad,
Puud ja põõsad lagenewad,
Paike kaob kaugele!
Kus oli enne heinalisi
Sealt nüüd leian leinalisi —
Leian leina-lillesi.

(A. Piirikiwi.)

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane küsimise märgi asemele küsimine (kellega, millega, ehk kellela, millela?)! Labidaga (?) kaewame maad. Kirweta (?) ei saa puid raiuda.

Wend jõitis ijaga (?) linna. Sahata (?) ei saa kända. Ilma weeta (?) ei saa inimesed elada. Ilma jalgadeta (?) ei saa käia, käteta (?) tööd teha.

Pea meeles: Raaja=ütlew (millega, kellega?) lõpp kirjutatakse „g“ga, ilma=ütlew (millela, kellela?) aga „t“ga.

§ 94. Linnukeste sügise-laul.

1. Küll oli ilus nurm ja aas!

Nüüd kõik maailm on leinamas:

Ju möödas mahe suwe päew

Ja rõõmu järel tuleb waew.

2. Ei olnud muret südames

Meil suwel lauldes, lennates,

Meid täitis ikka rõõm ja lust

Ja lauldes lõime lõbudust.

3. Nüüd on meil süda muret täis:

Meil ukse ees on ära-reis!

Siit peame ära minema:

„Jää terweks, armas isamaa!“ (J. Bergmann.)

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane X asemele õige täht!

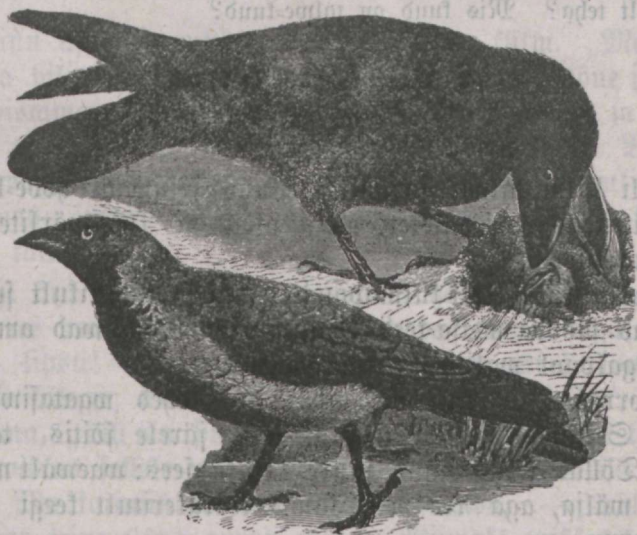
Mis on süda armuXa? Kii kui pale silmaXa, ehk kui riik on feisriXa. Parem kingadeXa, kui jalgadeXa. Ilma tööXa ei saa teegi elada. Koolis kirjutame trihwliteXa, sulgedeXa, pliiatsiteXa ja triidiXa. TindiXa kirjutame paberi peale. SilmadeXa näeme, kõrwaXa kuuleme. TiiwadeXa ei saa linn lennata.

§ 95. Talwe.

Neljas aasta aeg on talwe. Talwe algab jõulu-kuuga

ja lõpeb küünla-tuuga. Talvel on päevad lühikesed ja ööd pikad. Päikene käib madalalt ja soojendab vähe. Maa on lumega kaetud. Jõesed ja järvesed seiskuvad jää-katte all. Rändajad linnud on kõik soojal maal; ainult waresed, rongad,

harakad, tihased ja warblased on meie juurde jäänud. Wahel harwa näeme ka hange-lindu, leewikest, tedret, püüd ja mõnda

muud talve-lindu. Inimesed teevad juuremalt jaolt tubaseid töösid. Lapsed õpiwad koolides ja kodus. Soojema ilmadega, kui lumi pehme on, armastawad lapsed lume-memmesid wal-

mistada ja jää peal lingu lasta. Talve kuud on detsember, januar ja webruar.

Ülesanne: Wasta küsimiste peale kirjaltult!

Misjuguise kuuga hakkab talve peale? Misjuguise kuuni kestab talve? Misjuguised on talve päewad ja ööd? Mis sajab talwel? Mis katab maad, jõgesid ja järvesid? Mis linnud on talwel meie juures? Mis teewad lapsed talwel? Mis tööd on inimestel juuremalt jaolt teha? Mis kuud on talve-kuud?

§ 96. Kaks külma.

Ennemuistne jutt.

I.

Oli külm talve hommik. Puud seisiwad kõrge-härmas, lumi jätkendas kuu paistel, nagu oleks ta klaaspärlitega üle küllwatud olemat.

Seda oliwad kõik külmapojad teinud. Rahulikult sammusiwad nad mööda metsa-teed edasi ja rõõmustasiwad oma nalja üle. Igalpool walitses surma-waitus.

Korraga.... till, till, till!... Mehed waatasiwad ümber... Seljataga oli posti-tõld, selle järele sõitis talumees reega. Tõllas istus isand suure kasuka sees: waewalt nina ots paistis wälja, aga ree peal lamas kottkuteritult keegi inimene nagu furnu.

„Ometi on veel hingelisi näha!“ lausub wanem külm pahaga. Ka noorem sai pahaseks, et nende tööd jégati.

„Lähme ja külmetame need ära!“ sõnas noorem poeg. „Bõta ja see kajakaga mees käfile, ja nagu wanem ja tugewam, ma katjun selle tagumisega toime saada!“

„Olgu!“ naeris wanem wend... Ja mõlewad hüppasivad sõitjatele järele

II.

Istub teisel õhtul wanem wend puu all ja ootab nooremat: ei tule teine, ega tule!

Wiimaks ometi ilmus noorem wend.

„Kus ja nii kaua olid?“ küsis wanem.

Noorem tegi juured filmad ja oigas: „Oh, ära päri! Tänu Jumalale, et hing weel sisse jäi. Kuidas fina omaga walmis said?“

„Minu asi läks ruttu,“ wastas wanem külm. „Ma kargasin taja hiljuteki jaani peale. Pugesin isandale põue ja hakkasin näpistama. Tema kiskus ennaft ikka toomale ja toomamale; mina pugedin aga ikka jüdamale ligidamale... Warsti oledsin omaga üsna walmis saanud, kuid postijaam tuli kätte, kutsjar ajas isanda ülesse ja talutas tuppä... Aga kuidas sinu käsi käis?“

„Oh, ära räägi!“ wastas noorem haledalt. „Ma kargasin ka ree peale ja tormasin kohe mehe kallale. Aga tema? Tema — lipsti! — ree pealt maha ja ree järele jooksmä. Wihub ise kätega; waata, et filmi ära ei löhu! „Dot’, oot!“ mõtlesin ma, „küll ma sinust asja saan!“ Pidas teine hobuse paigal, wistas sellele wana waiba peale ja hakkas ise puid raiuma. Ma katjusin kõrwalt teist puudutada, — põletasin näpud ära: teine üsna aurab juba! Wiimaks wistas kajakat natuke ka seljast maha ja hakkas westi-wäel töösse. „Soo! nüüd on paras aeg!“ arwasin ma. „Ma poen ju kajakat sisse!“

Tehtud! Lõuna ajal hakkab mees kajutat selga ajama. Kat-
jub, kajutas kõwa nagu juurikas. Ma naeran. Aga mu
naer läks nutuks. Ta mäsib kajuta rulli ja hakkab puu
haluga kolkima. Tuli tuli mul filmist välja. Siis wõttis
wiimaks kajuta ja hakkas tule peal paistma. Hing oli mul
niidiga kaelas: katju, kuidas veel jalad kajuta karwade jeeft
kätte jaad! Wiimaks ometi peasesin tulema! Aga kõik mu
kondid walutawad!"

"Teine kord ole targem!" naeris wanem külm, "et ja
enam töömehe kallale ei jookse!"

Mõistatus: Eit pühib toa taga, tolm keerleb toa ees.

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja täienda!

1. Kirjutama	—	kirjuta (jina)	—	kirjutage (teie)
lugema	—	lo . (")	—	luge . . . (")
tulema	—	tul . (")	—	tul . . . (")
wõtma	—	wõt . (")	—	wõtte (")
niitma	—	niid . (")	—	niit . . . (")
kiitma	—	kii . . (")	—	kii . . . (")
hüüdma	—	hüü . (")	—	hüüd . . (")
jeadma	—	je . (")	—	jead . . (")

Pea meeles: On tegu-tähendawate sõnade (nagu teadma,
hüüdma jne.) lõpu „ma“ ees „d“, „s“ siis jääb jee „d“ alale, kui lõpu
„ma“ asemele **ke**, **fem** ja **ku** muutmise läbi peaks tulema;
muidu ei kirjutata aga **b**, **d** ja **g** iialgi teine-teise kõrwale,
waid **p**, **t** ja **k**, kui ka üks neist pehmelt peaks kuulda
olema.

§ 97. Udu, wihm, lumi ja rahe.

1. Pane talbrit weega mõneks ajaks tuppa seisma, siis
näed ja warsti, et weji jealt aega-mööda ikka vähemaks ja
vähemaks jääb, kuni ta wiimaks sootumaks ära kaob.

2. Seesama lugu sünnib weega ka looduses: märg
peju ei lähe mitte üksi suwel, waid ka talwel, kuiwaks. Weji
tõuseb alataja lõpmata pisukeste jagude kaupa õhu sisse: weji
a u r a b. Wisuma ilmaga ühinewad need pisukesed auru-kü-
bemed teine-teisega ja meie näeme siis u d u. Tõuseb aga
udu kõrgemale, siis kutsume teda pilweks.

3. Weji ei jää aga pilwedesse. Pilwedes ühinewad udu-
kübeimed, neist sünniwad weetilgad, mis enam ülewel ei seija,
waid alla langewad. Siis sajab wihma. Sünnib aga jeda,
et külm pilwedes aurukübeimekejed kokku tõmbab, siis saawad
neist räitšakad, mis lume näol talwel alla langewad.
Wahel külmawad ka weetilgad pilwedes ära. Siis sajab ra-
het, mis mõnikord palju kahju wõib teha.

Ülesanne: Wasta kirjaliselt!

Mis sünnib weega looduses? Millal näeme meie wee auru?
Kuidas kutsume meie teda siis? Kuidas nimetame meie kõrgele tõus-
nud udu? Mis sünnib wahel pilwedes uduga? Kuidas sünnib lumi?
Kuidas saab wihmast rahe?

§ 98. Lume sadu.

1. Lume hebemed	2. Talwe külm nad löi,
Nagu õieksed	Pilw nad siia tõi;
Õhu hõlmas heljusiwad,	Ülewalt nad waatsi'd alla,
Põõsa peitu pugesiwad,	Tegi'd endid pilwest walla:
Kus nüüd taimi nad	Maas nüüd magawad,
Talweks katawad.	Warju jagawad!

(A. Piirikiwi.)

Ülesanne: Kirjuta harjutus ära ja pane X ajamele õige
täht (s ehk t)!

KanXfe alati midagi head oma südames! TäiXfe itka oma
kohust! WõXfe ette mitte iialgi kirjale järele anda. SeaXfe oma
jalad õiguse radadele. TeaXfu igauks, et jee, kes pea kohal elab,
igat-ühte näeb. WõiXkem endid waimu mäega, wõiXkem kirjus ära!
Kes hädas, jee hiiuXfu Jumala poole! SõuXkem edasi tõeradaid ja
jõuXkem õnnelikule eesmärgile!

§ 99. Sünnud talwel.

Ühel külmal talwisel päewal nägi wäikene Ellaene tihast
afna taga hüppawat ja kuulis teda taja siitjuwat.

„Mis jee tihane seal hüppab ja siitjub?“ küsis ta ema
käest.

„Ta kõht on wiist tühi!“ wastas ema.

Ella meel läks haledaks. „Anname temale jüüa!“ rääkis
wäikene tüdruk.

Ta wõttis leiwa-raafuteji ja wiis nad õue. Tihane len-
das aga minema. Warsti oli ta aga tagasi, leidis raafutejed
ülesse ja hakkas neid noffima.

Ellal oli jelle üle wäga heameel.

1. **Ülesanne:** Wasta kirjalikult!

Keda nägi Ella afna all? Mis tahtis tihane? Mis wiis Ella
tihasele? Mis tegi tihane? Misfugune meel oli Ellal jellest?

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja täienda!

Nemad hüppawad. Ma nägin neid hüppawat. Hobused jookse-
wad. Poisid nägi hobuseid jookswa. Lapsed laulawa. Kooliõpe-
taja kuulis lappi laulwa. Koolilapsed loewa. Koolilapsti nähti kir-
jutawa. Ella nägi tihast afna taga hüppawa ja kuulis teda taja
fiitjuma.

§ 100. Jõulukesed, jõudke jälle!

1. Jõulukesed, jõudke jälle
Taewa armul tulema,
Jõudke, sõudke südamele
Armsaks troostiks olema!	3. „Juba sündin'd Jeesukene
Lapsekeseks laudassa,
Ole rõõmus, inimene,
Hõiska õnne, ilma maa!“
2. Kuulutage kuningale
Kõrges lossis kõlawalt,
Awaldage alamale
Waeses onnis wägewalt:	4. Jõulukesed, jõudke jälle
Taewa armul tulema,
Jõudke, sõudke südamele
Õnne-andjaks olema!

(J. Bergmann.)

1. **Ülesanne:** Kirjuta laul peaft ära!

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja täienda!

Lugema.	Mina olen	lugeja.	Mina tahan	luge da	(mida)
Magama.	"	"	maga××	"	magada. (?)
Püüdma.	"	"	püü××	"	püü××. (?)
Wõtma.	"	"	wõt××	"	wõt××. (?)
Katma.	"	"	kat××	"	katt×. (?)
Niitma.	"	"	niit××	"	niit×. (?)
Müüma.	"	"	müü××	"	müü×. (?)
Wiima.	"	"	wii××	"	wii×. (?)
Sööma.	"	"	jöö××	"	jüü×. (?)
Lööma.	"	"	löö××	"	lüü×. (?)

§ 101. Iju õppida.

1. Väikene Salme oli kodus lugema õppinud. Ka kirjutada oskas ta. Heameelega luges ta raamatuid. Warsti olidwad kodused raamatud läbi loetud.

2. „Ema, ma tahaksin veel lugeda ja õppida!“ rääkis ta emale.

„Siis pead ja kooli minema!“ vastas ema. „Seal saad ja palju õppida ja lugeda!“

Suure ijuga ootas Salme kooli-aega.

1. **Ülesanne:** Kirjuta tükk nõnda ümber, et ja „Salme“ asemele „Iuri ja Jaan“ paned ja „ema“ asemele „ija!“

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja täienda! (i, j eht ij)

Kus teg~~u~~aid, seal näg~~u~~aid. Kä~~u~~a heinalt~~u~~a wifat k~~u~~a peal terawaks. Haige jalaga ei saa k~~u~~a. Sa~~u~~ad on magusad süüa. Söö~~u~~al pikk, löö~~u~~al lühikene käsi. Me~~u~~i on ma~~u~~a magusam roog. Kunal wanem ei taha last kooli wi~~u~~a. Liia kasuga kauba-müü~~u~~a ei saa wiimaks midagi enam müüa. Wanem on oma lapse kooli-wi~~u~~a. Kuri koer ja~~u~~ lüüa. Kes on ma~~u~~as ma~~u~~as loom?

Mõistatus: Ise healeta tumm, aga räägib palju?

§ 102. Koolis.

1. Kõlma=taat on tulnud laugelt
Meile külasse,
Lumi langeb pilwe laugelt
Meie aasale.

2. Väikesed lapsed koju jääwad,
Kodu õppima;
Suured aga kooli lä'ewad,
Tarkust koguma.

3. „Kooli, kooli!“ lapsed hüüdwad
Kõõmsalt hüpates;
Tarkust koguda nad püüdwad, —
Koolis õppides.

Mõistatus: Ise ei mõista lugeda, ega kirjutada, aga õpetab lugema ja kirjutama?

1. **Ülesanne:** Wasta kirjalikult!

Mis aeg on juba kätte jõudnud? Kes on juba meil külas?

Mida sajab? Kuhu lähewad nüüd suuremad lapsed, aga kuhu jääwad väiksemad? Kuidas lähewad lapsed kooli, sest mis saab koolist?

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja täienda!

Waejed mehed. Wa×ne mees. Väined lastuwad meres. La×ne liigub la×ne järele. Meie nägime jälle te×neteist. Mees kutsus oma na×st. Naine on mehe abiline.

Pea meeles: Mõnel pool ei räägita i-d a, e, o jne. järele mitte selgelt wälja, waid nagu „e“. (Teene, toemetus jne.). On aga see tume healik sõna muutniises wahel selge i kuulda, siis kirjutame ikka „i“, mitte aga „e“. (Nagu: teist — teine; naist — naine jne., mitte aga teene, naene jne.)

§ 103. Kodumaa.

Mina elan kodus oma wanemate juures. Teises talus elawad seasjed inimesed. Hull talusid ühtekokku on küla, hull külasid — wald, mitu walda, mille inimesed ühes kirikus käiwad, teewad kihelkonna. Mina, minu wanemad, meie naabrid räägiwad kõik ühte keelt. Meie keel on Eesti keel. Kõiki Eesti keelt kõnelejaid ühtekokku kutsutakse eestlasteks, ja see maa, kus eestlased elawad, on Estimaa. Estimaa on meie kodumaa.

1. **Ülesanne:** Wasta kirjalikult!

Kus maal ja elad? Mis keelt ja räägid? Mis kihelkonnas ja elad? Mis on teie küla nimi? Mis on sinu talu nimi? Kus waldas on teie talu?

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja täienda! (i ehk e.)

Minewal suwel oliwad õ×ge soojad ilmad. Õ×ge mehe süda ei wäriks. Ka×ne inimene elab kauem. Nadama na×ne oli Gewa. Ma×ja maal kaswab ilus wili. Te×ne ei näe te×se südamesse. Ta×nas tõuseb, tee leiba! Kõ×ge suurem wara on waga süda. Ka×mud on ühenimelised inimesed. Kel wägi, sel wõ×mus. Wa×se elu on wilets. Pa×gamees elab ütfinda. Ta×was sinab.

§ 104. Wene riik.

Estimaa on väikene jagu suurest Wene riigist. Wene riigis elab väga palju rahwaid. Kõige arwurikkam rahwas on aga wenelased. Wenelased räägiwad Wene keelt. Wene riik on kõige suurem riik maailmas. Wenemaa on meie isamaa.

1. **Ülesanne:** Västa firjalifult!

Mis maa on ju kodumaa? Mis maa on aga ju iijamaa? Mis-jugune on see riik terves maailmas? Palju rahvaid elab Weneriigis? Mis rahwas on kõige arwurikkam? Mis feelt räägiwad wenelased? Misjugune jagu on Eestimaa Weneriigist?

Pea meeles: Tumedat „e“ healikut sõnas 'kahe täis-healiku wahel tähendame firjas „i“ga. Nagu: tujud, tuju, poja jne.

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane X ajemele kohane täht!

TuXud ei too tulu. PuXus ei ole puu, ega paXu rohi. Ema fuXub kangast. Wiim jaXab. PoXad tuliwad põllult koXu. XuXus on aru. Xalugu räägib rahwaste kae-käigust. Mõned kutsuwad loomafid ka loXusteks. SaXu aXal on wäljas halb tööd teha. Kala uXub. Juutje-lõikaXa aXab ka habet.

§ 105. Wene riigi-laul.

Jumal, Keisrit kaitje Sa!

Wägewalt, kuulsalt

Walitse kiitujeks!

Elagu kaua ta,

Walitsegu auga!

Jumal, Keisrit kaitje Sa!

§ 106. Inimestest.

Maa peal elab wäga palju inimesi. Nende tööd on ka wäga mitmesugused: ühed hariwad põldu, teised toidawad endid käsi-tööga, mõned kauplewad, mõned käiwad wabrikutes tööl. Et aga eksitamata tööd teha, peame teine-teisega rahus elama, teisest enesest ja tema tööst lugu pidama.

1. **Ülesanne:** Västa firjalifult!

Mis toidab inimest? Misjuguised on inimeste tööd? Mis tööd teeb sinu isa? Kes ta selle järele on? Kuidas kutsutakse seda, kes õmbleb, saapa-tegijat, raua-töölisi? Kuidas peame meie elama, kui meie eestimata tööd tahame teha?

Pea meeles: Viija-lõpp „gi“ kirjutame alati „gi“=ga. Nagu: isagi, julanegi, koeragi, kassagi jne.

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane X asemele õige täht!

ÜksXi ei ela ilma eXsimata. SufXi ei tule jalga, kui ta liiga pisukene on. Ema kXjub sukXi. EeXi rahvas armastab metsa puudest kõige rohkem kuusXi ja kasXi. RaksXi ei taha, et teda narritakse. LihuniX ostab härXi. HärgXi tunneb oma peremeeSt. RuffXi armastab oma alamaid. Ta on nii uhkeks läinud, et enam kättXi teisele ei anna. Ema pani lapse kätXi sisse. Ära pilla klaasi maha, klaas lähed katXi.

§ 107. Inimesed — wennad.

Kaua aega olivad inimesed juba maa peal elanud, aga nad ei mõistnud mitte teine-teist armastada. Seal saatis Jumal oma Poja Jeesuse maa peale inimesi õpetama. Jeesus õpetas, et kõik inimesed ühe Taewa-isa lapsed, teine-teise wennad on. Jeesus õpetas: „Kui teil armastus on isekeskes, siis tunnewad inimesed, et teie minu järel-käijad olete!“ Sellepärast armastab ka õige Jeesuse järel-käija teisi inimesi: ei tee kellegile ülekohut, waid awitab neid ja jätab ka oma elu nende eest.

1. **Ülesanne:** Tutusta ise seda tükki kirjalikult!

2. **Ülesanne:** Kirjuta harjutus ära ja pane „?“ asemele küsimine!

Õopit laulab ilusasti (? — kuidas?). Haige on pikali (?). Tema elab õige suuresti (?). Tee tööd usinasti (?). Ela ausasti (?). Ta kuskus küljeli (?). Ojheti (?) on raske tööd teha.

Pea meeles: Wastawad sõnad küsimise „kuidas“ peale ja kuuled nende lõpul sti, ehk li, siis kirjuta lõpuks „i.“

§ 108. Õpetus.

Laps, kui tahad elu rada

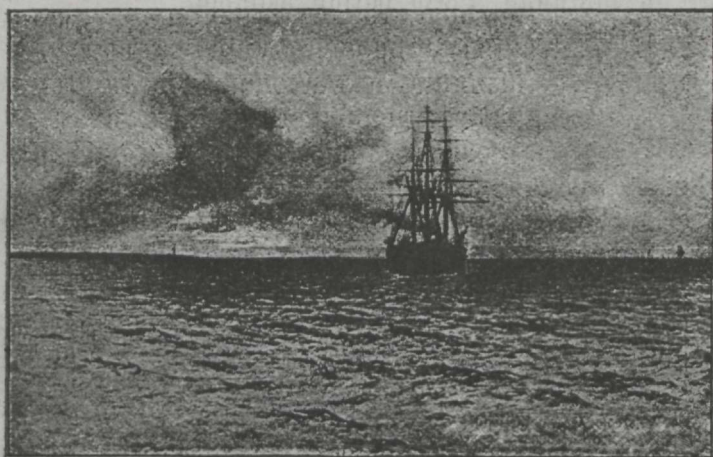
Ilmas käia õnnega,

Armastuses käi siis jeda —

Armastuses muutmata!

§ 109. Mere peal.

1. Mere peal sõitis laew reisiijatega. Warsti pidi ta jadamasse jõudma. Seal tuli aga laewa madrus kapteni juurde ja teatas, et laew seeft põleb.

2. Ohmatusega kuulsiwad inimesed jeda sõnumit. Ruttu pani kapten inimesed töösse tuld kustutama. Hoolsa töö läbi jäi küll tuli vähemaks, aga häda ei olnud veel kõrwale saadetud. Seal käskis kapten tüürimeest laewa randa lasta jooksta, mis mitte väga kaugel ei olnud.

3. Selle läbi hakkas suits ja tuli just tüürimehe peale käima.

„Kas ja võid seal seista?“ küsis kapten tüürimehe käest.

„Ma katjun!“ oli vastus.

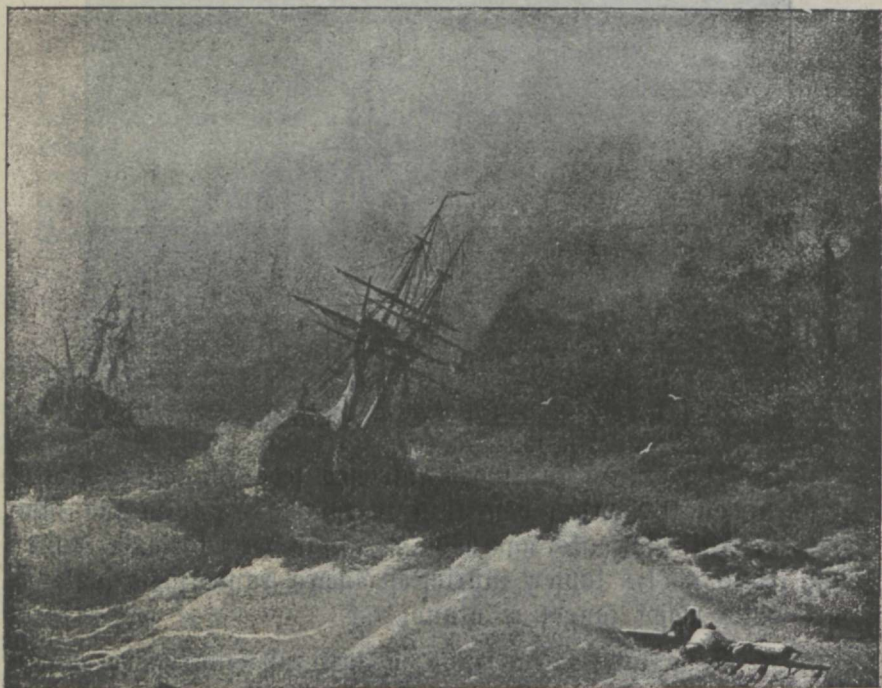
Ja tulest ja suitsust hoolimata jäi tüürimees oma koha peale.

4. Tuli võttis aga ikka enam ja enam hoogu. Kapten las kis paadid valmis panna ja käskis reisijaid sinna sisse istuda. Paljud hüppasiwad merde, et randa ujuda, mis enam kaugel ei olnud.

5. Kõige selle aja seis is aga tüürimees kindlasti oma kohal. Kõwa käega juhtis ta laewa ranna poole, ilma selle peale waatamata, et ta tulest ja suitsust üsna ümber oli piiratud. Rand ligines silmanähtawalt.

„Kas võid veel paigal seista?“ küsis kapten tüürimehe käest läbi tule ja suitsu. Tüürimees ei kuule midagi
. . . Mehijelt seisab ta oma koha peal ja juhib laewa, kust veel reisijad ei olnud lahkunud.

6. Suitju pilved katawad sõiduriista. Wiimane reisija on laewalt ju lahkunud. Laew hakkab wajuma.

Kapten kutjub tüüvirimeest. Wiimane pilt on käes. See ei wasta aga enam. Ta katjub tüüvirimehe juurde tungida, aga tule-leegid ei laje. Ta lahkub laewalt.

7. Kõik jõuawad õnnelikult kaldale. Üks aga puundub — jee on tüüvirimees.

Oma kohust õiglaselt täites jättis ta oma elu teiste eest, kes teda elu otjani tänulise meelega mälestasiwad.

1. Kirjuta jutt ise peast ülesse!

2. Kirjuta harjutus ja pane × ajemele õige täht!

Jää peal ole ettevaatlik, müidu kufud pikal×. See töö wenis õige pikal×. Opi ilujast× kirjutama! Iga roht ei ole kõhul× mitte hea. Üks roomab kõhul× maas. Palwetajad oliwad kirikus põlwl×. Pane põlwl× rohtu peale, fui ta walutab. Teie lapit× wana riidet. Kalewipoeg wõitles oma waenlastega lapit× laudadega, siil käs kis aga serwit× laudadega wõidelda.

Järgmine wiga, mis mõnesse poognasse on juhtunud, tuleb enne raamatu tarwitamist ära parandada: 19 lehekülje peal on 4as reas sõna „on“ ülearu.

Tähelepanemiseks

lastewanematele ja kooliõpetajatele!

Augusti kuul s. a. ilmus

E. Petersoni

kokku seatud:

„Algharjutused“ Eesti keele õigekirjutuse ja kirjaseadmise õppimiseks. **II. trükk.**

Raamatu esimene trükk osteti lühikese aja jooksul ära, mis raamatu tarwidusest kõige selgemalt kõneleb.

„See on uus raamat meie kirjanduses, mille väärtus kaua saab kestma. Meie õigekirjutuse iseäraldused ja raskused on siin korralikult läbi wõetud ja praktilikult grammatikaga ühendatud, ilma et grammatika koormaks langeks. Terwe materjal on kokkuwõetud, wõrreldud ja sündsate näituste läbi arusaadawaks tehtud. Ja see on üks pea-asi õigekirjutuses. Lühike, selge ja korras.“

(Januar 1907 „Teadus“

„Sõnumite“ ja „Maa“ kaasanne.)

„Juhime kooliõpetajate tähelepanemist selle uue raamatu peale... Uus raamat kergendab kooliõpetajate waewa ja teeb ületuldselt õigekirjutuse õpetuse kergemaks, sest ei ta õppijate tähelepanemist järk-järgult nende tähtede peale pöörab, mille õieti kirjutamine õppijale kõige enam raskust teeb...“

(„Uus Wirulane“ № 6, 1907).

„Niipalju kui rutuliselt läbi waadates suutsin tähele panna, on raamat meie wallakoolidele väga kohane.“

Kooliõp. J. W.

Rakwere maakonnas.

„Sain Teie „Algharjutused“ kätte. Tubli!“

Kooliõp. O. R. Rakwere maak.

„Senini puudus meil tõesti õigekirjutuse õppimiseks kohane raamat algkoolidele. Nüüd oleme Teie raamatu ilmumisega sellest raskusest üle...“

Kooliõp. A. P. Tartumaal.

„Algharjutused“ on korda läinud töö, nagu seda praeguse Eesti keele kirjawiisiga teha wõib. Ta on parem kui kõik siiaaegne...“

Kooliõp. M. J. Wiljandimaal.

„Raamat näitab õigekirja äraõppimise tarwis plaanilikult ja järje kindlalt kokku seatud olevat...“

Kooliõp. A. K. Harjumaal.

„Algharjutuste“ hind on köitmatalt 15 kop.

„Algharjutuste“ ja „Besti laste aabitsa“ pealadu on Tallinnas: Складъ учебныхъ пособій, Школьный переулокъ № 2. Väljaandja aadress: Tatarski № 33.

Warsti ilmub:

E. Petersoni kokku seatud „Etteütlemiste kogu“.

Laste jutud (ilmuwad jõuluks):

1) Wl. Korolenko „Waremetes.“ („Дѣти подземелья“) Piltidega. Hind 10 kop. E. Petersoni ümberpapek.

2) Loomade ja lindude sõda. Hulga piltidega. Hind 10 kop.